

АНАЛИЗА ТРЖИШТА РАДА И СРЕДЊИХ СТРУЧНИХ ШКОЛА НА ПОДРУЧЈУ РЕГИЈЕ БИЈЕЉИНА

БИЈЕЉИНА, АПРИЛ 2016. ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

1. УВОД	4
2. ОПШТИ ПОДАЦИ	5
2.1. ДЕМОГРАФСКИ ПОДАЦИ.....	5
2.2. СОЦИО-КУЛТУРОЛОШКИ ФАКТОРИ И ДОСТУПНОСТ РАДНЕ СНАГЕ	6
3. ИСТРАЖИВАЊЕ ТРЖИШТА РАДА	7
3.1. СВРХА И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА	7
3.2. ОКВИР И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА	7
3.3. АНКЕТНИ УЗОРЦИ	7
3.4. МЕТОДОЛОГИЈА.....	7
3.5. РЕАЛИЗАЦИЈА.....	8
3.6. АНКЕТА ПОСЛОДАВАЦА	8
4. АНАЛИЗА ПРИВРЕДЕ НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА БИЈЕЉИНА И ОПШТИНА ЛОПАРЕ И УГЉЕВИК	9
4.1. ПРЕГЛЕД БРОЈА АНКЕТИРАНИХ ПРЕДУЗЕЋА НА ОСНОВУ ОБЛИКА РЕГИСТРОВАЊА И ВЕЛИЧИНИ ПРЕДУЗЕЋА	9
4.2. ПРЕГЛЕД АНКЕТИРАНИХ ПРЕДУЗЕЋА ПРЕМА КЛАСИФИКАЦИЈИ ДЈЕЛАТНОСТИ – (ПРЕМА ПОДРУЧЈИМА).....	13
4.3. ПОСТОЈЕЋЕ КВАЛИФИКАЦИЈЕ РАДНИКА:	15
4.3.1. Промјене у броју запослених у 2015. години.....	15
4.3.2. Додатна обука радника	16
4.3.3. Проблеми приликом проналажења радника	16
4.3.4. Додатне обуке за новопримљене раднике	18
4.3.5. Додатне едукације радника (тренери за обуку) у оквиру предузећа.....	20
4.3.6. Ангажовање вањских сарадника за додатне едукације радника	21
4.3.7. КОМЕНТАРИ ПРЕПОРУКЕ:.....	22
4.4. ПРОЦЕНЕ О ПОТРЕБАМА ЗАПОШЉАВАЊА У ПЕРИОДУ 2016-2018. ГОДИНЕ.....	23
4.4.1. Запошљавање нових радника до 31. децембра 2018. године.....	23
4.4.2. Начин тражења нових радника.....	27
4.5. ПРОЦЕНА ИНТЕРЕСА ЗА САРАДЊУ СА СРЕДЊИМ СТРУЧНИМ ШКОЛАМА	27
4.5.1. Ученици на практичној настави.....	28
4.5.2. Спремниост пријема ученика на праксу.....	31
4.5.3. Додатни капацитети за пријем ученика на практичну наставу	33
4.5.4. Креирање уписне политике у средњим техничким школама.....	34

4.5.5.	Спремност за учествовање у креирању уписне политике у средњим техничким школама	35
4.5.6.	Учествовање у изради наставних програма у вези са практичну наставу	37
4.6.	ПРОЦЕНА ИНТЕРЕСА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ.....	37
4.6.1.	Информација о могућности образовања одраслих	38
4.6.2.	Додатно образовање (преквалификација, стручно усавршавање) и/или верификација знања стеченог на радном мјесту.....	38
4.6.3.	Обука одраслих на радном мјесту унутар предузећа.....	40
4.6.4.	Спремност на учествовање у процесу образовања одраслих кроз учешће у измјени и/или припреми наставног плана и програма	41
4.6.5.	Спремност за учествовање у процесу образовања одраслих кроз обезбеђивање практичне обуке на радном мјесту у предузећу	43
5.	АНАЛИЗА СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА БИЈЕЉИНА И ОПШТИНА ЛОПАРЕ И УГЉЕВИК.....	45
5.1.	ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ БРОЈА УЧЕНИКА У СРЕДЊИМ ШКОЛАМА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА БИЈЕЉИНА, КАО И БРОЈ СТУДЕНАТА НА ФАКУЛТЕТИМА.....	45
5.2.	ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА	48
5.3.	ЦИЉ И СТРУКТУРА ИСТРАЖИВАЊА	49
5.4.	Образовање на подручју регије Бијељина	50
5.4.1.	Техничка школа “Михајло Пупин”, Бијељина	50
5.4.2.	ЈУ Пољопривредна и медицинска школа Бијељина	52
5.4.3.	Средња стручна школа Јања	55
5.4.4.	ЈУ СШЦ „Михајло Петровић Алас“ Угљевик.....	56
5.4.5.	ЈУ СШЦ „Вук Караџић“ Лопаре	57
6.	ФОКУС ГРУПЕ	59
7.	ЗАКЉУЧАК:	60

1. УВОД

Градска управа Града Бијељина је за потребе пројекта „СОТОН“, који се реализује у оквиру програма „Прилика Плус“, а којег подржава Влада Швајцарске, а спроводи Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа „РАРС“ спровела истраживање о потребама предузећа за недостајућим занимањима и расположивим капацитетима образовних установа у циљу задовољавања потреба тржишта рада у Граду Бијељина и општинама Лопаре и Угљевик. Истраживање је обављено у току новембра, децембра 2015. године и у првој половини јануара 2016. године. Анкетари (Одсјек за локални економски развој и европске интеграције Града Бијељина) су облилазили фирме и на лицу мјеста са представницима фирми попуњавали упитник, како би дошли до што реалнијих и тачнијих података. Фирме су показале заинтересованост да на овакав начин учествују у пројекту и дају свој допринос у рјешавању заиста великог проблема на подручју регије Бијељина а то је неусклађеност потреба привреде са постојећим занимањима у средњим стручним школама. На пољу унапређења образовног система према потребама привреде и друштва скоро да се ништа не мијења на боље. Све је већи број оних који дуже времена нису у могућности да нађу запослење у свом занимању и на свом образовном нивоу, или га таквог уопште не налазе, што се посебно односи на високообразоване кадрове. На другој страни, привреди недостају одређена, прије свега производна занимања, те је привреда приморана да их самостално обезбјеђује путем разних преквалификација, дошколовавања, увоза радника и слично што представља додатно материјално оптерећење. На дјелу је значајан раскорак између образовања и тржишта рада. То јако умањује вриједност људског капитала, што веома оптерећује привредни развој. Све то отвара силну потребу предузимања нових истраживања која ће довести до потпунијег усаглашавања образовања и тржишта рада. Јавља се потреба учачавања основних снага под чијим утицајима се ова усаглашавања релативно успјешно остварују. Друштво, својом уписном политиком, а на основу стратешких развојних одређења, одлучујуће утиче на структуру понуде радне снаге на тржишту. Образовање углавном успијева да задовољи дугорочне потребе привреде и друштва за кадровима. Подударност понуде и потражње за занимањима и образовним нивоима доста је висока. Образовање се за сада јако слабо прилагођава краткорочним поготово дугорочним потребама тржишта рада. Углавном се то остварује путем формирања пролазних образовних програма као и потребним дошколовавањима и преквалификацијама. Поред дугорочних стратешких развојних одређења и показатељи тржишта рада су важни елементи у изградњи концепта образовања у цјелини. Сагласно овим позитивним искуствима развијених земаља природно је да она треба да представљају полазну основу и оваквих истраживања. Потребно је остварити критичку анализу досадашњих искустава те сагледавањем властитих околности доћи до приједлога о усаглашавању образовања и тржишта рада у Босни и Херцеговини а самим тим и на локалном нивоу. По угледу на развијене земље тежиште истраживања би се односило на институционалне основе образовања, која би била у могућности да максимално удовољи потребама тржишта рада. Та институционална основа треба да буде таква да је у могућности да задовољава дугорочне потребе за радном снагом али и да успјешно реагује и на краткорочне изазове тржишта рада. Разлози држања тежишта на друштвеним утицајима, са тржиштем као корективним фактором, произилазе из саме унутрашње суштине образовања и његовог односа према тржишту рада.

Систем образовања је најважнији елемент животне и развојне инфраструктуре сваког појединца, друштва и државе, јер његов укупан ефекат одређује обим, квалитет и ефекте изградње и коришћења свих других система и ресурса, као и укупан квалитет живота и развојне потенцијале појединаца и заједнице. Стога, систем образовања треба да се развија тако да своју улогу остварује правовремено, квалитетно и ефикасно.

Образовни систем има задатак да правовремено, квалитетно и ефикасно образује становништво у складу са развојним одређењима у правцу одрживости, те да одговори на образовне потребе становништва током цијелог његовог живота. Сходно

томе, образовни систем преузима улогу кључног развојног фактора, јер је квалитетно образована популација прави ресурс како за ваљано коришћење природних и других наслијеђених ресурса.

Евидентно је да у данашњем систему образовања постоје бројни проблеми, који изискују дјеловање на њиховом уклањању, односно побољшању водећи рачуна да се ефикасно одговори на потребе како економије, тако и брзог реаговања на нове потребе и захтјеве тржишта рада. У том смислу, у први план се постављају задаци унапређења квалитета образовања повећањем ефикасности и ефикасности образовног система.

У оквиру пројекта „COTON – Contributing to increased functionality and employability in Republika Srpska and Una-Sana Canton” ради се на унапређењу квалитета образовања и ефикасности радне снаге иницијалним интервенцијама у регији која је пројектом обухваћена. У складу са тим потребно је добити подробније информације о капацитетима у средњим техничким и другим школама са којима ће се сарађивати на пројекту и њиховој неусклађености са потребама локалног тржишта рада.

2. ОПШТИ ПОДАЦИ

Макро-локација: Бијељина - приступачна локација на граници три државе. Град Бијељина се налази на тремеђи БиХ, Хрватске и Србије. Град Бијељина је на територији ентитета Република Српска и представља регионални центар сјевероисточне Републике Српске.

Географски, Бијељина се налази у централном дијелу равничарског подручја Семберије. Најважније природне ресурсе овог подручја представљају плодно земљиште (54 хиљаде хектара), геотермална вода (на дубини 1.350 м са температуром 75°Ц), 1.700 сунчаних сати годишње и значајне залихе глине.

Захваљујући свом положају на самом сјевероистоку, Бијељина има добру повезаност са граничним прелазима са сусједном Хрватском и Србијом и најважнијим урбаним центрима у БиХ. То укључује Бања Луку, Брчко, Тузлу и Сарајево, као и Хрватску (Загреб, Осијек) и Србију (Београд, Нови Сад) - тржиште са преко 5 милиона становника.

Бијељина стога представља једну од најповољнијих и најприступачнијих пословних локација у БиХ. Бијељина је од границе БиХ и Србије удаљена 12 км, 45 км од границе са Хрватском (ЕУ) и главног аутопута А3 Загреб - Београд. Најближи аеродром Тузла је удаљен само 70 км од Бијељине, док је међународни аеродром Београд удаљен 122 км. Град Бијељина је жељезничком пругом повезан за жељезничким чвориштем у Шиду, Србија (60 КМ).

2.1. ДЕМОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Према прелиминарним резултатима пописа из 2013. године, на подручју Града Бијељина је регистровано 114.663 становника (8% становника Републике Српске), што је за 20% више него 1991. године. Међутим, Град Бијељина наводи да се ради о већем броју становника (135.000), јер званични подаци пописа не укључују студенте који студирају у Бијељини и грађане који тренутно раде у иностранству, а који имају регистровано пребивалиште у Граду Бијељини.

Раст броја становника је резултат позитивног миграцијског тренда, док је стопа природног прираштаја негативна. У стратегији развоја је наведено да је због имиграције дошло до пораста броја радно способног становништва у доби између 15 и 64 године у односу на 1991. годину. Гравитационо подручје обухвата 304.483 становника, укључујући Бијељину. Гравитационо подручје се простире и на друге општине на подручју Мајевице и

дуж тока ријеке Дрине, а које се налазе на мањој удаљености што омогућава свакодневно путовање до Бијељине. Развој зоне ће у одређеној мјери такође имати утицај и на сусједни Брчко дистрикт, који према прелиминарним резултатима пописа има 93.028 становника.

2.2. СОЦИО-КУЛТУРОЛОШКИ ФАКТОРИ И ДОСТУПНОСТ РАДНЕ СНАГЕ

Тржиште рада и образовна структура су кључни социо-културолошки фактори који утичу на локални економски развој. Како би се утврдио ниво квалификованости, компетенција и вјештина постојећих и будућих генерација које улазе на тржиште рада у Граду Бијељини и гравитационом подручју, извршена је процјена структуре тренутно незапослених лица и профила постојећих институција за средњошколско и високошколско образовање. Треба се нагласити да доступност флексибилне и квалификоване радне снаге, те одговарајући програми образовања и обуке на различитим академским нивоима могу значајно допринијети атрактивности одређене пословне локације. У Бијељини постоји дуга традиција у области пољопривреде, прехранбене и металопрерађивачке индустрије.

Бијељина је образовни центар сјевероисточне Републике Српске. Постоји велика мрежа средњих и стручних школа. С друге стране, у граду је у протеклих десетак година дошло до брзог високог образовања (на јавним и приватним универзитетима). Иако постоје средњошколски програми техничких и пољопривредних смјерова, постојећи универзитети већином нуде програме у области пословања, права и друштвених наука. Резултат тога је очигледан јаз између пословних потреба, будућих трендова развоја локалне економије и тренутне понуде високошколских програма на универзитетима и факултетима у Бијељини.

У школској 2015/2016. години, у средњим школама свих нивоа је било уписано 3.830 ученика у 150 одјељења, од чега је 941 ученик похађа завршни разред у склопу 37 одјељења. На годишњем нивоу у Граду Бијељина око 1.100 ученика заврши средњу школу. Према доступним подацима, може се претпоставити да 70% ученика који заврше средње школе наставе образовање на универзитетима, односно факултетима. Велик број младих који заврше високо образовање остане у Бијељини.

Процјењује се да постоји велик потенцијал када је у питању млада образована радна снага - на годишњем нивоу од 800 до 1.0006 младих који заврше средњошколско или високо образовање уђе на тржиште рада у Граду Бијељина. Тренутно има више младих који завршавају високо образовање него што је број доступних радних мјеста, посебно у области економије, права и друштвених наука.

3. ИСТРАЖИВАЊЕ ТРЖИШТА РАДА

3.1. СВРХА И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ анкетног упитника је било сагледавање тренутне ситуације на тржишту рада на подручју града Бијељина и општина Лопаре и Угљевик у односу на постојећа занимања у средњим стручним школама.

Такође, циљ овог истраживања је и успостављање континуитета у прикупљању података о основним карактеристикама учесника на тржишту рада и могућности усклађивања понуде и тражње на тржишту рада.

3.2. ОКВИР И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

За спровођење истраживања кориштена су 2 анкетна обрасца, припремљена од стране Републичке агенције за развој малих и средњих предузећа „РАРС“ и Педагошког завода РС. Анкетни листић намијењен привреди кориштен је као полазна основа у добијању свих потребних информација у вези са проблемима и потребама тржишта рада са фокусом на производна предузећа. Радну групу, која је спроводила анкету су чинили државни службеници запослени у Одсјеку за локални економски развој и европске интеграције Градске управе Бијељина.

У складу са постављеним циљевима, дефинисани су и конкретни задаци истраживања:

- Израда базе података фирми на подручју Града Бијељина и општина Лопаре и Угљевик у циљу успјешног спровођења истраживања,
- Израда базе података анкетираних фирми са подручја града Бијељина и општина Лопаре и Угљевик са Планом посјете фирмама
- Израда Извјештаја о обављеном истраживању о потребама предузећа за недостајућим занимањима у регији Бијељина
- Израда Анализе и мишљење послодаваца и образовних институција у вези са усклађености понуде и потражње на тржишту рада
- Организација фокус група привредника и средњих стручних школа са циљем представљања анализа потреба и проблема школа и привредника и потенцијално усклађивање тржишта рада са средњим стручним школама. Упостављање система координације и боље комуникације између школа и привредника.

3.3. АНКЕТНИ УЗОРЦИ

Истраживање је спроведено на бази анкетног испитивања узорка послодаваца на подручју регије Бијељина. У анкетама су углавном кориштена питања затвореног типа са понуђеним модалитетима одговора. Кориштена је анкета, која се састојала од пет цјелина:

1. Општи подаци,
2. Подаци о запосленим
3. Процјене о потребама запошљавања у периоду 2016.-2018. године
4. Процјена интереса за сарадњу са средњим стручним школама
5. Процјена интереса за образовање одраслих

3.4. МЕТОДОЛОГИЈА

При избору начина анкетирања дошло се до закључка да је најбољи начин анкетирања директни разговор са представницима фирми јер се на тај начин долази до највећег броја информација. У разговору са послодавцима уочено је претходно неповјерење према било каквом виду истраживања путем анкетних листића јер је досадашње искуство

послодаваца показало да се таква истраживања углавном на крају не искористе и закључци истраживања најчешће остају непримјењени. Представници Одсјека за ЛЕР и ЕИ су обишли 54 фирме на простору регије Бијељина. Анкетни листић је кориштен као полазна основа за разговор а у току самог разговора анкетари су имали слободу да поставе и нека додатна питања, која нису била дио анкетног листића а која су проистекла из самог разговора чиме се употпунила слика о проблемима, са којима се свакодневно суочавају привредници.

Резултати анкетања су дати у виду готовог Извјештаја о обављеном истраживању о потребама предузећа за недостајућим занимањима у регији Бијељина са графичким приказима, који могу бити од користи и другим потенцијалним корисницима.

3.5. РЕАЛИЗАЦИЈА

Анкетирање испитаника је вршено у периоду децембар 2015/јануар 2016. године. Од првобитно планираног узорка послодаваца (64) у регији Бијељина на анкету је пристало 54 послодаваца (84,4%) а 10 (15,6%) фирми или није било заинтересовано или није могло да нађе довољно времена за састанак са анкетарима.

3.6. АНКЕТА ПОСЛОДАВАЦА

За реализацију анкетања послодаваца кориштен је упитник за дефинисање потреба за радном снагом, а коју је припремила стране Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа „РАРС“. Основни циљ испитивања тржишта рада путем овакве анкете је стицање реалног увида у стање на тржишту, које се темељи на прикупљању релевантних података и информација, као и остваривање непосредног контакта са послодавцима.

Узорком су обухваћени регистровани послодавци на подручју регије Бијељина, који по броју радника и годишњем промету спадају у категорије микро, малих или средњих предузећа. Постотак одговора на анкету се може подвести под веома задовољавајући, а у томе је пресудио начин директне комуникације са испитаницима.

Резултати анкетања требало би да послуже прилагођавању најважнијих активности Завода за запошљавање РС у односу на исказане потребе послодаваца, као и за реализацију одговарајућих мјера и програма активне политике запошљавања.

4. АНАЛИЗА ПРИВРЕДЕ НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА БИЈЕЉИНА И ОПШТИНА ЛОПАРЕ И УГЉЕВИК

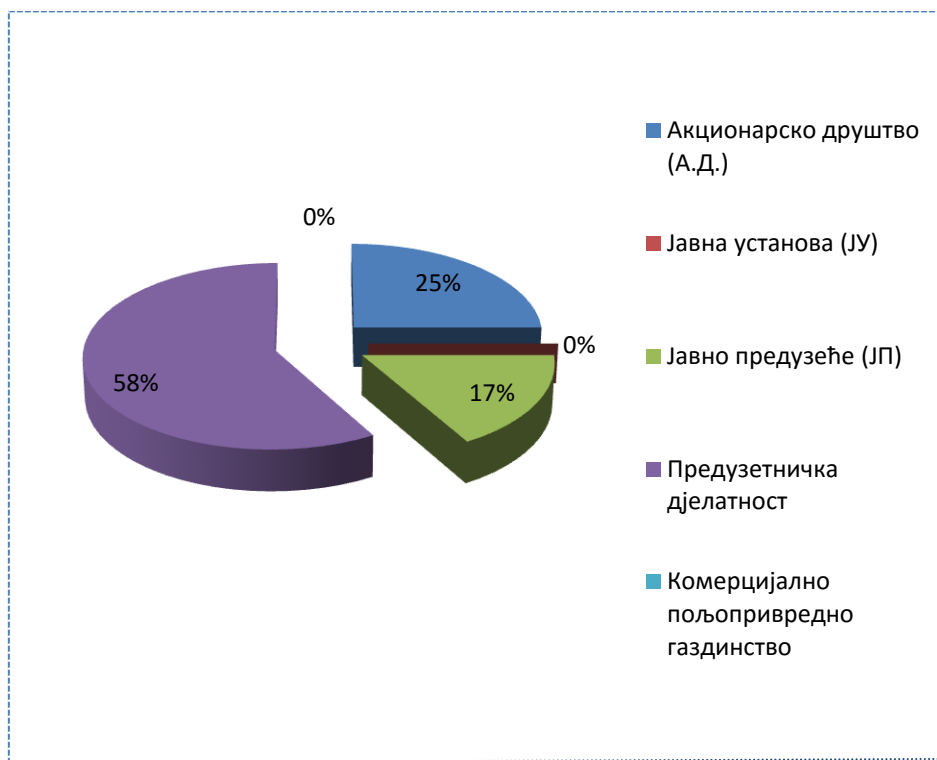
Представници Одсека за ЛЕР и ЕИ су обишли 54 фирме, које су биле спремне да учествују у истраживању и да дају свој допринос анализи, која би требало да представља један од почетних корака у рјешавању проблема неусклађености између постојећих стручних профила у средњим школама и тржишта рада. Фирме на подручју регије Бијељина су ријетко биле уључене од стране локалних и републичких власти у процес доношења одлука у вези са креирањем уписне политике у школама и креирањем стручних профила. На овај вид иницијативе су позитивно одраговали са одређеном дозом скептицизма да ли ће се Пројекат на крају заиста реализовати. У разговору са представницима фирми уочена је жеља да подрже сваки вид сличних иницијатива иако краткорочно гледано фирме ту немају никакав интерес али дугорочно гледано постоји могућност да се правом имплементацијом овог Пројекта и реформом постојећег система образовања када је у питању практична настава на крају средњег стручног школовања добију заиста квалификовани радници, који знају и хоће да раде посао за који су школовани. На овај начин би фирме коначно добиле готов производ у виду професионалног, вјештог и квалификованог радника коме није потребно пуно времена да се прилагоди начину рада фирме.

4.1. ПРЕГЛЕД БРОЈА АНКЕТИРАНИХ ПРЕДУЗЕЋА НА ОСНОВУ ОБЛИКА РЕГИСТРОВАЊА И ВЕЛИЧИНИ ПРЕДУЗЕЋА

Структура анкетираних према облику регистравања је:

Р.б.	Облик регистравања	Број субјеката	Процент учешћа
1	Друштво са ограниченом одговорношћу (Д.О.О.)	42	78%
2	Акционарско друштво (А.Д.)	3	5%
3	Јавна установа (ЈУ)	0	0,00%
4	Јавно предузеће (ЈП)	2	4%
5	Предузетничка дјелатност	7	13 %
6	Комерцијално пољопривредно газдинство	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Табела бр.1: Преглед анкетираних према облику регистравања

Графикон бр. 1: Преглед анкетираних према облику регистровања

Облик регистровања	Број предузећа	Процент учешћа	Назив предузећа
Друштво са ограниченом одговорношћу (Д.О.О.)	42	78%	<ol style="list-style-type: none"> 1. БУК ПРОМЕТ БИЈЕЉИНА Д.О.О. 2. МЕГАДРВО Д.О.О. 3. ЕЛМОНТ Д.О.О. 4. КОНТОПРОМ Д.О.О. 5. ЕТНО СЕЛО СТАНИШИЋИ Д.О.О. 6. МОЈИЋ Д.О.О. 7. МЉЕКАРА ДУЛЕ Д.О.О. 8. ЗП КОМЕРЦ Д.О.О. 9. ГЛОБУС Д.О.О. 10. ТАНАСИЋ Д.О.О. 11. ВЕТЕРИНАРСКИ ЗАВОД ТЕОЛАБ Д.О.О. 12. БРАЋА ЛАЗИЋ Д.О.О. 13. FLEXON Д.О.О. 14. САВИЋ COMPANY Д.О.О. 15. НЕУТРОН Д.О.О. 16. BODAXCO Д.О.О. 17. КОНДОР Д.О.О. 18. ПАНСИОН Д.О.О.

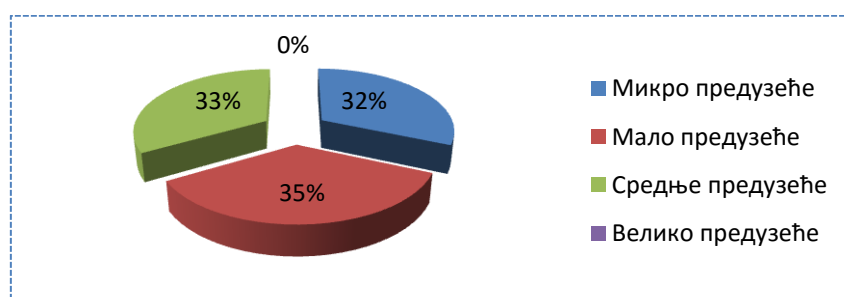
			19. КОВАЧНИЦА САКРАМЕНТСКИ Д.О.О. 20. РАШЕВИЋИ Д.О.О. 21. RANTA REI БИЈЕЉИНА Д.О.О. 22. БЛАГОЛЕКС Д.О.О. 23. SAN MARCO ДОО 24. ИНСТИТУТ ЗА ВОДЕ ДОО БИЈЕЉИНА 25. WORK Д.О.О. 26. "НОВОФОРМ" Д.О.О. 27. VIRTUS Д.О.О. 28. БИМЕД Д.О.О. ПОПОВИ 29. МИХАЈЛОВИЋ Д.О.О. 30. JELIX Д.О.О. 31. "С.Е.П"ДОО БИЈЕЉИНА 32. "FOREVER LIVING PRODUCTS - БОС" ДОО 33. ДОО "DMK-TRADE" ДВОРОВИ 34. "NATURA FOOD" Д.О.О. 35. RIMAX INVEST Д.О.О. 36. IMPULS DIGITAL Д.О.О. 37. РУДИНГ ДОО 38. GREINER Д.О.О. 39. ПРОФИ-МОНТ Д.О.О. 40. ВРТЛАР Д.О.О. 41. UNIFLEX Д.О.О. 42. КРИСТИН МОД ДОО Лопаре
Акционарско друштво (А.Д.)	3	5%	1. АД "КОМУНАЛАЦ" БИЈЕЉИНА 2. АД "ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА" БИЈЕЉИНА 3. НОВА БАНКА А.Д. - ФИЛИЈАЛА БИЈЕЉИНА
Јавна установа (ЈУ)	0	0,00%	-
Јавно предузеће (ЈП)	2	4%	1. ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ РЕГИОНАЛНА ДЕПОНИЈА "ЕКО- ДЕП" ДОО 2. ЈП "ГРАДСКА ТОПЛАНА" ДОО БИЈЕЉИНА
Предузетничка дјелатност	7	13%	1. УГОСТИТЕЉСКА РАДЊА РЕСТОРАН

			"ЛОВАЦ" 2. СЗАР "АУТОЕЛЕКТРИКА ЗОКА" 3. САМОСТАЛНА ЗАНАТСКА АУТОЕЛЕКТРИЧАР СКА РАДЊА ДАРКО 4. АГЕНЦИЈА "CODEX C&S" БИЈЕЉИНА 5. ПЗ "ПОВРТЛАРСТВО" 6. З.Р. МЛИН "ВИДИЋ" 7. ФРИЗЕРСКИ САЛОН НАТАША ЗР
Комерцијално пољопривредно газдинство	0	0,00%	
УКУПНО:	54	100%	

Табела бр.2: Преглед анкетираних према облику регистравања и називи анкетираних предузећа

Р.б.	Величина предузећа	Број предузећа	Процент учешћа
1	Микро предузеће	17	32%
2	Мало предузеће	19	35%
3	Средње предузеће	18	33%
4	Велико предузеће	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Табела бр.3: Преглед анкетираних према величини

Графикон бр. 2: Преглед анкетираних према величини

Следећа предузећа или нису исказали спремност или није било могуће остварити контакт за испуњавање анкетног упитника:

Р.б.	Облик организовања	Број предузећа	Процент учешћа	Назив предузећа
1	Друштво са ограниченом одговорношћу (Д.О.О.)	6	60%	1. Д.О.О. "ЛЕДЕР" 2. DIGITAL SERVICES 3. ROLOPLASTT Д.О.О. Бијељина 4. ROYAL COMPANY Д.О.О. 5. САВА СЕМБЕРИЈА ПИ 6. STECO ЦЕНТАР Д.О.О.
2	Акционарско друштво (А.Д.)	2	20%	1. ОРАО А.Д. 2. П.Д. СЕМБЕРИЈА А.Д.
3	Јавна установа (ЈУ)	0	0,00%	
4	Јавно предузеће (ЈП)	0	0,00%	
5	Предузетничка дјелатност	2	20%	1. ЋОСИЋ-А- Занатскоелектричарска радња 2. МЕТАЛОСТРУГАР БСБ -БОЖИЋ ЗР
6	Комерцијално пољопривредно газдинство	0	0,00%	
	УКУПНО:	10	100%	

Табела бр.4: Преглед анкетираних предузећа према облику регистрација која нису испунила упитник или није било у могућности остварити контакт са њима

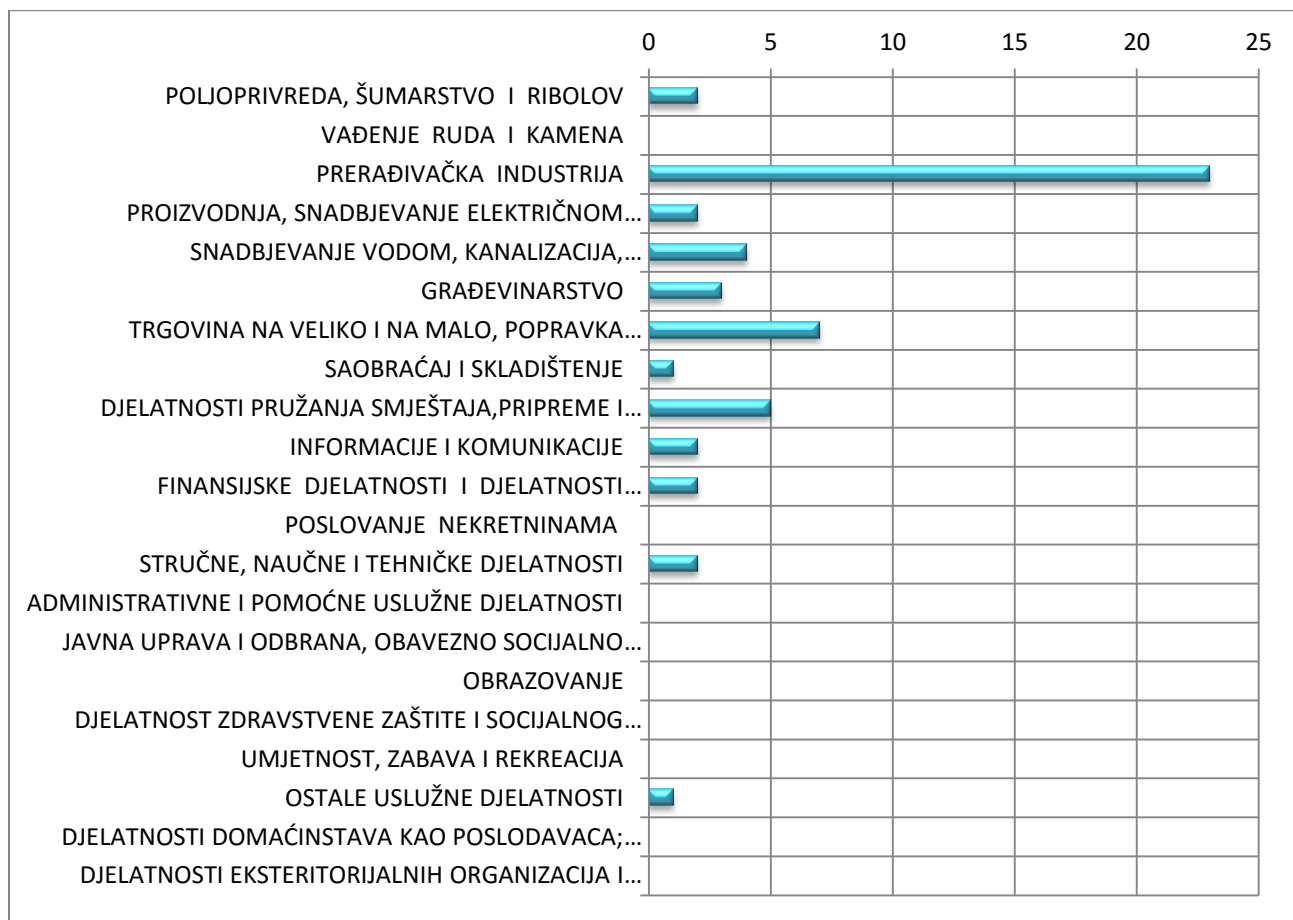
4.2. ПРЕГЛЕД АНКЕТИРАНИХ ПРЕДУЗЕЋА ПРЕМА КЛАСИФИКАЦИЈИ ДЈЕЛАТНОСТИ - (ПРЕМА ПОДРУЧЈИМА)

Анкетирана су предузећа која покривају следећа подручја према Закону о класификацији дјелатности:

Р.б.	Ознака подручја	Назив подручја	Број предузећа	Процент учешћа
1	А	ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО И РИБОЛОВ	2	4%
2	Б	ВАЂЕЊЕ РУДА И КАМЕНА	0	0,00%
3	Ц	ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА	23	42%
4	Д	ПРОИЗВОДЊА, СНАДБЈЕВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ПАРОМ	2	4%
5	Е	СНАДБЈЕВАЊЕ ВОДОМ, КАНАЛИЗАЦИЈА,	4	7%

		УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ДЈЕЛАТНОСТИ САНАЦИЈЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
6	Ф	ГРАЂЕВИНАРСТВО	3	5%
7	Г	ТРГОВИНА НА ВЕЛИКО И НА МАЛО, ПОПРАВКА МОТОРНИХ ВОЗИЛА И БИЦИКЛА	7	13%
8	Х	САОБРАЋАЈ И СКЛАДИШТЕЊЕ	1	2%
9	И	ДЈЕЛАТНОСТИ ПРУЖАЊА СМЈЕШТАЈА, ПРИПРЕМЕ И ПОСЛУЖИВАЊА ХРАНЕ, ХОТЕЛИЈЕРСТВО И УГОСТИТЕЉСТВО	5	9%
10	Ј	ИНФОРМАЦИЈЕ И КОМУНИКАЦИЈЕ	2	4%
11	К	ФИНАНСИЈСКЕ ДЈЕЛАТНОСТИ И ДЈЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА	2	4%
12	Л	ПОСЛОВАЊЕ НЕКРЕТНИНАМА	0	0,00%
13	М	СТРУЧНЕ, НАУЧНЕ И ТЕХНИЧКЕ ДЈЕЛАТНОСТИ	2	4%
14	Н	АДМИНИСТРАТИВНЕ И ПОМОЋНЕ УСЛУЖНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ	0	0,00%
15	О	ЈАВНА УПРАВА И ОДБРАНА, ОБАВЕЗНО СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ	0	0,00%
16	П	ОБРАЗОВАЊЕ	0	0,00%
17	Q	ДЈЕЛАТНОСТ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И СОЦИЈАЛНОГ РАДА	0	0,00%
18	Р	УМЈЕТНОСТ, ЗАБАВА И РЕКРЕАЦИЈА	0	0,00%
19	С	ОСТАЛЕ УСЛУЖНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ	1	2%
20	Т	ДЈЕЛАТНОСТИ ДОМАЋИНСТАВА КАО ПОСЛОДАВАЦА; ДЈЕЛАТНОСТИ ДОМАЋИНСТАВА КОЈА ПРОИЗВОДЕ РАЗЛИЧИТУ РОБУ И ОБАВЉАЈУ РАЗЛИЧИТЕ УСЛУГЕ ЗА СОПСТВЕНУ УПОТРЕБУ	0	0,00%
21	У	ДЈЕЛАТНОСТИ ЕКСТЕРИТОРИЈАЛНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА И ОРГАНА	0	0,00%
		УКУПНО:	54	100%

Табела бр.5: Преглед анкетираних предузећа према класификацији дјелатности

Графикон бр.3: Преглед анкетираних предузећа према класификацији дјелатности

4.3. ПОСТОЈЕЋЕ КВАЛИФИКАЦИЈЕ РАДНИКА:

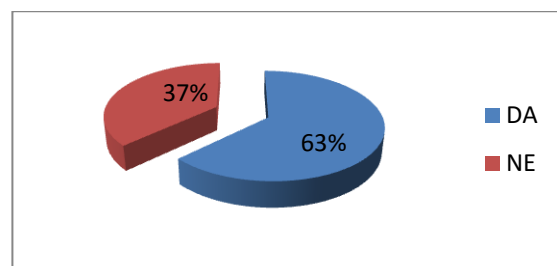
Од 54 фирми 37 фирми (69%) је истакло да радници када почну да раде морају да прођу кроз основне/додатне обуке како би се оспособили за самосталан рад. Генерални проблем је што је фирмама увијек потребан искусан и професионалан квалификован радник а такве тешко налазе.

Ученици, који тек заврше средњу школу нису оспособљени за самосталан рад је практична настава кроз коју пролазе у току школовања није на одговарајућем нивоу и не прати технологије и начин рада фирми. 31 испитана фирма (57%) је истакла да има проблем у проналаску адекватне радне снаге и да радници, који почну да раде углавном не посједују потребна знања и вјештине него морају да се едукују на радном мјесту. У свим фирмама је истакнут проблем информатичке неписмености, лошег практичног па чак и теоријског знања.

4.3.1. Промјене у броју запослених у 2015. години

На постављено питање да ли је било промјена у броју запослених у последњих годину дана, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 34 или 63% анкетираних.

Р.б.	Промјена броја запослених у 2015. години	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	34	63%
2	НЕ	20	37%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 4: Промјена броја запослених

Табела бр. 6: Промјена броја запослених

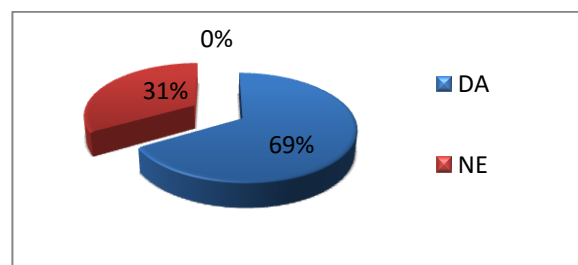
Од укупног броја предузећа који су се потврдно изјаснили, у њих 28 је дошло до запошљавања нових радника (501 новозапослених особа – од чега 170 су били сезонски радници).

У 8 предузећа у задњих годину дана дошло је до отпуштања 52 запослених, у 11 је дошло до смањења броја радника на начин да их је 98 самовољно отишло, а у 4 предузећа је пензионисано 11 особа.

4.3.2. Додатна обука радника

На постављено питање да ли је у предузећу предвиђена додатна обука радника, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 37 или 69% анкетираних.

Р.б.	Предвиђена додатна обука радника	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	37	69%
2	НЕ	17	31%
3	Није дало одговор	0	00,00%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 5: Број предузећа у којима је предвиђена обука радника

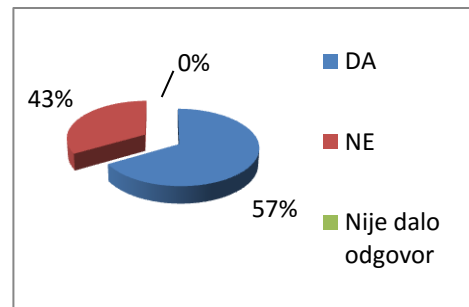
Табела бр. 7: Број предузећа у којима је предвиђена обука радника

4.3.3. Проблеми приликом проналажења радника

На постављено питање да ли су имали проблема при проналажењу радника са одређеним знањем, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 31 или 57% анкетираних.

Р.б.	Проблеми у проналажењу радника са потребним знањем	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	31	57%
2	НЕ	23	43%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 6: Број предузећа у којима су имали проблема са проналажењем радника

Табела бр. 8: Број предузећа у којима су имали проблема са проналажењем радника

Недостајућа знања и вјештине, односно искуства и способности су:

- ✓ Не постоји ниједно занимање у вези са дрвопрерадом у средњим школама; Недостатак радне снаге и знања из области дрвопрераде; Непостојање инжењера дрвне струке; организационе способности мањкају; информатичка писменост није на високом нивоу
- ✓ Непостојање професионалних штеперки
- ✓ Недостатак машинских електричара
- ✓ Нестручност
- ✓ Недостатак радне навике, нити било какво радно искуство
- ✓ Слаба информатичка писменост
- ✓ Непознавање струке
- ✓ Слабо стручно образовање и познавање техничких процеса
- ✓ Недостатак искуства и одговорности
- ✓ Недостатак истрајности у у раду и професионалности
- ✓ Недостатак креативности
- ✓ Лоша мотивација радника
- ✓ Непреузимање одговорности од стране радника и лош однос према послу
- ✓ Недостатак искусних пекара и трговаца
- ✓ Непостојање школованог кадра за сва угоститељска занимања; Експанзија у туризму на простору града Бијељина, која се не прати стварањем адекватних кадрова; Радници без искуства, нестручан кадар, непрофесионалан приступ послу; тешко је пронаћи квалификоване конобаре
- ✓ КВ електричари не поседују потребна знања и вјештине за самосталан рад
- ✓ Посластичари: нема школованих и квалификованих посластичара. У оквиру прехранбених смјерова потребно је увести смјер за посластичара
- ✓ Непостојање практичног знања из области рачуноводства
- ✓ Велики губитак времена у обучавању нових радника без искуства како би били у стању да преузму самосталан посао
- ✓ Недостатак знања управљања ЦНЦ машинама
- ✓ Слабо искуство у раду као диспечера саобраћаја за међународни транспорт
- ✓ Недовољно знања и вјештина за обављање послова варења и фарбања
- ✓ Недостатак знања за рад на пословима сервисера и радника у продаји
- ✓ Недостатак основних пословних вјештина - рада на рачунару, енглеског језика
- ✓ Практична знања из сервисирања и одржавања ИТ опреме, мрежа и сл.
- ✓ Недовољно радно искуство и самосталност у раду, те непознавање читања

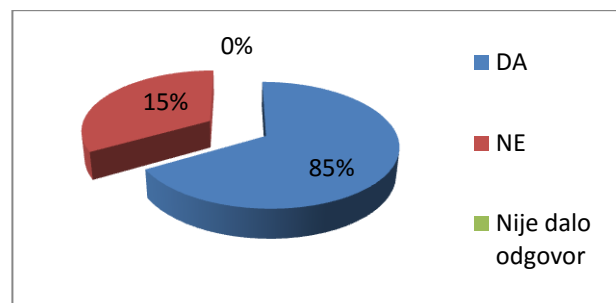
електричних шема

- ✓ Недостатак знања рада са програмским машинама
- ✓ Недостатак знања из области погонске производње пигмената
- ✓ Вјештине заваривања аргоном
- ✓ Моделовање алата за израду производа -металуршки инжењер.
- ✓ Вјештина узгоја, садње и одржавања биљака.

- ✓ Недостатак радне снаге за послове тесара, зидара, армирача, керамичара, молера, столара, мајстора, техничара, руковаоци багерима и булдожерима, грађевинским машинама, недостатак КВ и ВК радника металског сектора (алатничари,вариоци, електричари,металци) и обућара
- ✓ КВ електричари не посједују потребна знања и вјештине за самосталан рад
- ✓ Књиговодство: Непостојање практичног знања, слаба информатичка писменост
- ✓ Јако је тешко пронаћи квалификоване раднике са прехранбеном стручном спремом
- ✓ У производњи непрофесионалности и радници су незаинтересовани за рад/Рачуноводство - незаинтересованост радника и непреузимање одговорности
- ✓ Искуство, истрајност,одговорност и знање радника
- ✓ електричари за машине -електричари и механичари
- ✓ Специфична област дјеловања - не постоји школован кадар који се разумије у област пчеларства.

4.3.4. Додатне обуке за новопримљене раднике

На постављено питање да ли новопримљени радници пролазе додатне обуке, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 46 или 85% анкетираних.

Р.б.	Новопримљени радници пролазе додатне обуке	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	46	85%
2	НЕ	8	15%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	46	100%

Графикон бр. 7: Број предузећа у којима новопримљени радници пролазе додатне

Табела бр. 9: Број предузећа у којима новопримљени радници пролазе додатне обуке

Обуке које пролазе новопримљени радници су:

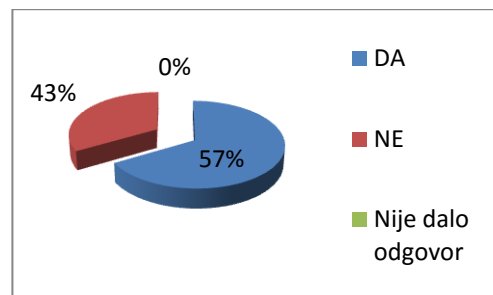
- ✓ пробни рад у Ресторану
- ✓ Обука заштите на раду, АТ заштита, Обука из аутоелектрике
- ✓ обука за руковање машинама, обука за квалитет материјала и готових производа
- ✓ Сви радници пролазе обуке на лицу мјеста уз искусне раднике
- ✓ Књиговодство-уознавање са прописима, сусрет са софтверима, упознавање са машинама, материјалима, хигијенско-технички дио, Прва помоћ, упознавање са конкретним пословима. Обука траје 6 мјесеци

- ✓ Прилагођавање начину рада и учење мени карте; сервирање, декорисање/слагање јела/собарице пролазе обуку о начину уређења соба
- ✓ Упознавање са начином рада Предузећа
- ✓ Заштита на раду, противпожарна НАССР
- ✓ све обуке по закону, обука на радном мјесту од стране искусних колега, за угоститељство су ангажовани екстерни тренери
- ✓ увођење у технологију рада
- ✓ Годину дана радници пролазе интерну обуку из области микробиологије и уколико је потребну иду на Институт
- ✓ Сви пролазе кроз обуке прилагођавању раду у пекари; повремено семинари у вези са радом Фирме
- ✓ пробни рад на машинама, рад на паковању уз искусне раднике; трговци пролазе кроз обуке на раду
- ✓ Стручне обуке, обука за монтажу соларних панела
- ✓ пекарска производња, екстерне обуке (демонстратори из Италије и Њемачке)
- ✓ обука од стране искусних кројача
- ✓ сервисирање моторних возила
- ✓ рад на машинама
- ✓ У зависности од радног мјеста запосленог врши се додатна обука (када је у питању мјесто промотера, обука се састоји у едукацији запосленог за кориштење уређаја којим се мјери стање минерала и витамина у организму, упознавање са палетом производа)
- ✓ радне вјештине у производњи; едукација за рад на рачунарима
- ✓ интерна и екстерна обука уз рад
- ✓ Бравар, заваривач, електромонтер
- ✓ рад са сировинама
- ✓ на радном мјесту упознавање са асортиманом
- ✓ Обуке за управљање ЦНЦ машинама
- ✓ Полагање стручних испита ADR
- ✓ Додатне обуке за вариоце, за варење по процедури WPS, аргонског заваривања
- ✓ Обуке из енглеског језика, рада на рачунару
- ✓ Обуке за зидара, тесара и армирача
- ✓ Обука за овлашћеног сервисера фискалних уређаја
- ✓ Обуке шивења
- ✓ Обуке за управљање машинама као што су кантарице, фрезе, багери, булдожери и сл.
- ✓ Упознавање са материјалима, обуке система градње по упутствима произвођача
- ✓ Обуке возача за добијање разних лиценци
- ✓ Обуке за управљање производним процесима
- ✓ Обуке у области ЗНР, области екологије, области људских права, кодекса пословног понашања и сл.
- ✓ Обука руковођења фабрике (аутоматизација)
- ✓ Обука за завршне радове у грђевинарству
- ✓ Обука о познавању биологије, садног и осталог материјала
- ✓ Развој софтвера и управљање пројектима
- ✓ обука за рад на грђевинским машинама и процесима производње.
- ✓ обука за руковање запаљивим течностима и горивима у промету
- ✓ Обука за рад са хемикалијама и промет опојних материја

4.3.5. Додатне едукације радника (тренери за обуку) у оквиру предузећа

На постављено питање да ли у предузећу имају оспособљене тренере, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 23 или 43% анкетираних.

Р.б.	Постојање лица за додатне едукације радника	Број предузећа	Процент учешћа
<i>Табела бр. 10: Број предузећа у којима постоје лица оспособљена за додатне обуке</i>			
2	НЕ	31	57%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 8: Број предузећа у којима постоје лица оспособљена за додатне обуке

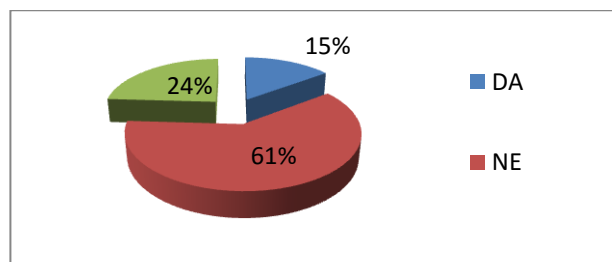
У оквиру предузећа постоје следећа оспособљена лица за додатне едукације радника:

- ✓ професионално кување
- ✓ Аутоелектрика и електроника
- ✓ дрвопрерада и економска струка
- ✓ Књиговодство, менаџери, мајстори у посластичарници
- ✓ Из свих угоститељских специјалности а такође се ангажују и екстерни стручњаци
- ✓ Оператери на машинама, дистрибутери производа, одржавање машина
- ✓ технологија
- ✓ месари
- ✓ Прерада и производња воћа и поврћа
- ✓ микробиологија, хемијске анализе крви, токсиколошке анализе
- ✓ пекари и трговци
- ✓ металостругари, вариоци ТИГ поступком
- ✓ процес производње
- ✓ власник и пословође спроводе обуке запослених
- ✓ искуснији радници на вишим позицијама пружају интерни вид обуке
- ✓ Едукација се може пружити у вези са књиговодством, порезима, савјетовање
- ✓ Специјалистичке анализе из области вода
- ✓ технички сектор, финансије, рачуноводство, право
- ✓ Специјалиста за програмирање и управљање ЦНЦ машинама
- ✓ Специјалиста за заваривање; Технологи заваривања EWT/IWT; EWI/IWI-заваривање
- ✓ Мајстор зидар, тесар, армирач, молер
- ✓ Сервисер ИТ опреме, сервис хардвера, одржавање ОС, Лимух, мреже, сервисер фискалних уређаја
- ✓ Заштита на раду, међународни стандарди
- ✓ Инструктори за руковоаце машина и постројења, грађевинских машина
- ✓ Руководиоци производних погона
- ✓ Специјалиста за тонирање и миксање фасада и фасадних боја
- ✓ Стручњаци за калемљење, производњу садног материјала у заштићеном простору
- ✓ Развој софтвере-а и управљање пројектима
- ✓ Инжењери за архитектонско пројектовање

4.3.6. Ангажовање вањских сарадника за додатне едукације радника

На постављено питање да ли су предузећа заинтересована за ангажовање вањских сарадника за едукације радника, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 8 или 15% анкетираних.

Р.б.	Заинтересованост за ангажовање вањских сарадника	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	8	15%
2	НЕ	33	61%
3	Није дало одговор	13	24%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 9: Број предузећа која су исказала заинтересованост за ангажман вањских сарадника

Табела бр. 11: Број предузећа која су исказала заинтересованост за ангажман вањских сарадника

Анкетирана предузећа желе да раде додатне обуке за своје запослене из следећих области:

- ✓ Све грађевинске струке - рад на новим технологијама
- ✓ Електро области
- ✓ Графичка дјелатност и малопродаја
- ✓ инжењерска дјелатност - обновљиви извори енергије
- ✓ пекарска производња, понашање на радном мјесту
- ✓ Неопходне су обуке из дрвопрерађивачке дјелатности; дрвопрерађивачки смјер; Обука за машинску обраду дрвета; Обуке за финалну прераду дрвета
- ✓ Усавршавање и управљање ЦНЦ машинама
- ✓ обука за сервисера опреме
- ✓ Обука за заваривање, браваре-цјеваре.
- ✓ Обуке из грађевинарства
- ✓ Обуке из обраде камена
- ✓ Едукација о примјени специјалних подова
- ✓ аутомеханичар, аутолимар и аутолакирер.
- ✓ Обука за моделовање у пјеску и на ЦНЦ глодалици и све из домена металургије са нагласком на челике.

4.3.7. КОМЕНТАРИ ПРЕПОРУКЕ:

1. На подручју регије Бијељина постоји 19 фирми, које се баве дрвопрерадом. Пет фирми се бави само производњом намјештаја. Од ових 24 фирме 3 су биле укључене у истраживање. 3 фирме, које се баве дрвопрерадом запошљавају око 150 радника (свака) а на подручју регије Бијељина не постоји ниједан стручни профил за област дрвопрераде у средњим стручним школама те су фирме принуђене да увозе раднике са стране или да преквалификују раднике што додатно оптерећује послодавца како губитком драгоцјеног времена тако и материјално.
2. На подручју регије Бијељина постоји 10 фирми, које се баве производњом текстила и обуће а 2 су биле укључене у ово истраживање а поражавајући је податак да у регији Бијељина не постоји ниједна стручна школа, која образује овај стручни профил.
3. На подручју регије Бијељина област туризма је у експанзији. Угоститељска занимања су веома тражена али угоститељски објекти нису задовољни понудом радне снаге из ове области (кувари, конобари, собарице итд). У средњој стручној школи Јања постоји стручни профил кувар као и у Пољопривредној школи Бијељина али стручни профил конобар не постоји. Кувари, који заврше средњу школу немају довољно вјештина и знања јер кухиње у којима изводе практичну наставу у школама нису модернизоване и недостају основни ресурси за рад. Област угоститељства у регији Бијељина пружа много могућности за запослење младим и квалификованим радницима. Много младих се одлучује за угоститељске послове јер не могу да нађу друго запослење и у томе је кључни проблем. Неопходно је мотивисати младе, који тек треба да упишу средње школе, уколико наравно имају афинитета према угоститељским областима, које су све могућности запослења и у којим секторима након завршетка средње школе могу пронаћи запослење.

Поред ова 3 сектора, код којих је уочена највећа неусклађеност у броју постојећих занимања и дефицитарних занимања у сљедећим областима је такође истакнут проблем непрофесионалних и неквалификованих радника:

- *машинских електричара*
- *нестручни пекари* (У Порљопривредној школи Бијељина и Средњој стручној школи Јања постоји стручни профил кувар али је опрема и сировине за практичну наставу у тим школама недовољна и застарјела)
- *нестручни месари* (У Порљопривредној школи Бијељина постоји стручни профил месар али је опрема и сировине за практичну наставу у тој школи недовољна и застарјела)
- непостојање стручног профила „*посластичар*“ – У регији Бијељина постоји фирми, које се баве производњом колача и пецива а 2 фирме имају преко 100 радника радника. У тим фирмама се најчешће запошљавају прехранбени техничари, који затим морају да пролазе одређени вид обука и преквалификација, чиме фирме имају велике материјалне губитке.
- Недостатак радне снаге за послове тесара, зидара, армирача, керамичара, молера, столара, мајстора, техничара, руковаоци багерима и булдожерима, грађевинским машинама, недостатак КВ и ВК радника металског сектора (алатничари, вариоци, електричари, металци)

Радници, који почну да раде у 85% случајева морају да пролазе кроз додатне обуке углавном интерне природе на радном мјесту уз искусније колеге. Ријетки су случајеви да су фирме спремне да да ангажују екстерне стручњаке за обуке радника (само 15% фирми). Генерални проблем фирми је недовољно улагање у људске ресурсе. Чак и кад фирма добије квалификованог радника она би требало да улаже у његово професионално унапређивање и усавршавање како би фирма константно могла да прати модерне технологије и привредне токове а то мало која фирма чини.

4.4. ПРОЦЕНЕ О ПОТРЕБАМА ЗАПОШЉАВАЊА У ПЕРИОДУ 2016-2018. ГОДИНЕ

У наредне 3 године 43 фирме су се изјасниле да планирају запошљавање нових радника (80%). У разговору са фирмама од стране послодаваца истакнута је стална несигурност у Босни и Херцеговини када је у питању пословно окружење. Фирме су подстакнуте да одговарају на питање о процјени запошљавања узимајући у обзир просјек претходне 3 године јер ниједна фирма није могла са сигурношћу да тврди колико ће радника моћи да прими у наредне три године јер није сигуран ни развој сваке фирме узимајући у обзир пословно окружење у БиХ.

Планирани број новозапослених радника у 54 фирме износи 498. Од тога највећи број радника чине: -конобари (38); трговци (34); кувари (29); квалификовани столари (28); НК радници (27); радници на фарми (24), водоинсталатери (20); месари (18); тесари (15) посластичар (12) и обућарски радници (10). Преосталих 243 радника чине сљедећи профили: зидари, аутоелектричари, технолози, дипл. инжењери ветерине, металостругари, пољопривредни техничари, дипломирани економисти, помоћни радници, вариоци, машински техничари, економски техничари, специјалисти за микробиологију, дипломирани правник, лаборант, грађевински техничари, фасадери, собарице, комерцијалисти и др.

Битно је истаћи да фирме, које се баве дрвопрерадом, често нису наводиле јасне стручне профиле у анкетним листићима јер ти профили не постоје у стручним школама у регији Бијељина него су наводили углавном КВ и НК раднике и машинске техничаре (који се морају преквалификовати) али су истакли проблем непостојања квалификованих радника за област дрвопрераде (столари, тесари, машински техничар за прераду дрвета итд.)

Један од најчешћих начина за проналазак радника је преко препоруке 45% а најмањи оглашавање у медијима (22%) што је један вид подстицања нетранспарентности.

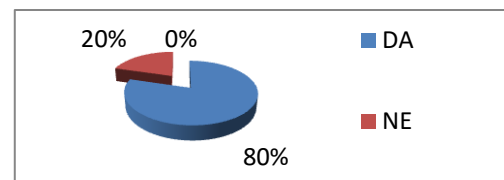
Препорука: Увести смјерове за област дрвопрераде у Техничку школу „Михајло Пупин“ Бијељина као и смјерове за обраду текстила и обуће као и побољшати и унаприједити угоститељске смјерове у Пољопривредној школи Бијељина и Средњој стручној школи Јања (кувар, конобар).

4.4.1. Запошљавање нових радника до 31. децембра 2018. године

На постављено питање да ли предузеће планира запошљавање у наредне три године, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 43 или 80% анкетираних.

Р.б.	План запошљавања у наредне три године	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	43	80%
2	НЕ	11	20%

3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 10: Број предузећа која су исказала потребу за запошљавање до 31.12.2018.

Табела бр. 12: Број предузећа која су исказала потребу за запошљавање до 31.12.2018. године

Преглед планираних радних мјеста у 2016.- 2018. години и њихов број приказан је у следећој табели:

Р.бр.	Занимање	Број планираних радних мјеста	Година
1.	кувар	29	2016,2017,2018
2.	Аутоелектричар	2	2016.
3.	Зидар	15	2016,2017,2018
4.	Квалификовани столар	28	2016,2017,2018
5.	Посластичар	12	2016,2017,2018
6.	директор пословнице	1	2016.
7.	месар	18	2016.-2018.
8.	конобар	38	2016.-2018.
9.	технолог	5	2016.,2017.
10.	дипломирани инжењер ветерине	2	2018.
11.	трговац	34	2016.-2018.
12.	металостругар	1	2016.-2018.
13.	пољопривредни техничар	3	2016.-2018.
14.	дипломирани економиста	4	2016.,2017.,2018.
15.	обућарски радник	10	2016.-2018.
16.	Помоћни радник-НК,КВ или ССС	2	2017.
17.	варилац на ТИГ машинама - инокс	2	2016.-2018.

18.	машински техничар	2	2016.-2018.
19.	економски техничар	6	2016.-2018.
20.	специјалиста за микробиологију	1	2016.
21.	ССС	13	2016.-2018.
22.	Висока стручна спрема	5	2016.-2018.
23.	Дипломирани правник	1	2016.-2018.
24.	лаборант	1	2017.
25.	КВ радник	22	2016.-2018.
26.	Радник грађевинске струке	8	2017.
27.	тесар	15	2016,2017,2018
28.	програмер	2	2016.,2017.
29.	шанкер	11	2016.-2018.
30.	радник у производњи	6	2016.-2018.
31.	радник на фарми	24	2016.-2018.
32.	шеф производње	1	2016.
33.	хемијски техничар	3	2018.
34.	пекар	4	2016.-2018.
35.	варилац (машинобравар)	1	2016.-2018.
36.	дипломирани инжењер пољопривреде	3	2016.-2018.
37.	мајстор пекарске производње	1	2016.
38.	ковач	3	2016.-2018.
39.	ССС-област дрвопрераде	1	2016.-2018.
40.	дипломирани фармацеут	3	2016.-2018.
41.	аниматор за дјecu	2	2016.-2018.
42.	возач специјалног возила	2	2016.
43.	ВКВ	1	2016.-2018.
44.	Дрвопрерађивачи	5	2016.-2018.

45.	ССС	11	2016.-2018.
46.	НК радник	27	2016.-2018.
47.	возач	15	2016,2017,2018
48.	инжењер машинске дрвопрераде	1	2017
49.	виљушкарита	1	2016.
50.	микробиолошки техничар	3	2018.
51.	металоглодач	1	2016.-2018.
52.	дипломирани инжењер електротехнике	1	2018.
53.	дипломирани инжењер машинства	3	2016.-2018.
54.	фармацеутски техничар	3	2016.-2018.
55.	радник на одржавању	6	2016.-2018.
56.	износач (отпада)	2	2016.и 2017.
57.	ВСС	1	2016.-2018.
58.	дипломирани инжењер саобраћаја	1	2016.-2018.
59.	Виша стручна спрема	4	2016.-2018.
60.	руковаоц грађевинским машинама	5	2016,2017,2018
61.	рецепционер	3	2016.-2018.
62.	машински и саобраћајни техничар	14	2016.-2018.
63.	инжењер шумарства	1	2016.-2018.
64.	Чистач/ чистачица	5	2016. и 2017.
65.	асфалтер	5	2016,2017,2018
66.	дипломирани информатичар	3	2016.-2018.
67.	водоинсталатер	20	2016,2017,2018
68.	собарица	3	2016.-2018.
69.	комерцијалиста	6	2016.-2018.

70.	фасадер	2	2016,2017,2018
71.	менаџер	1	2016.-2018.
	УКУПНО:	498	

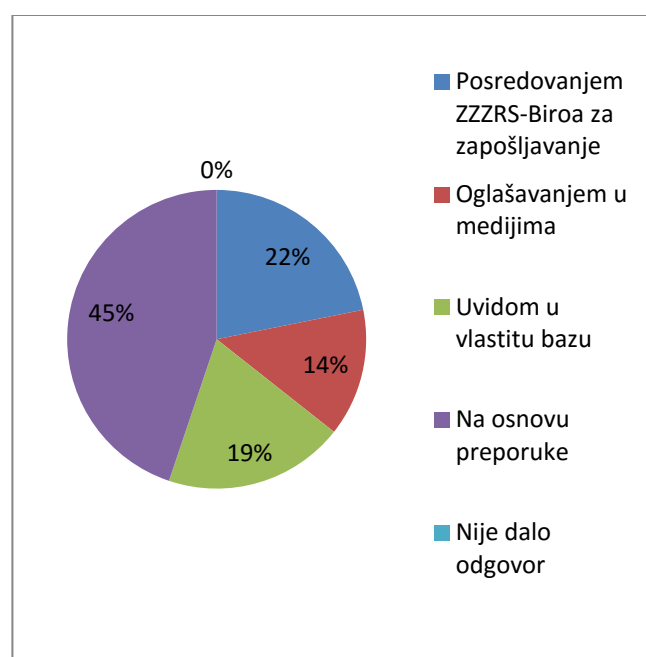
Табела бр. 13: Преглед броја планираних мјеста у 2016. години

4.4.2. Начин тражења нових радника

На постављено питање на који начин планирају тражити нове раднике, предузећа су одговорила следеће:

Р.б.	Начин тражења радника	Број предузећа	Процент
1.	На основу препоруке	39	45%
2.	Посредовањем ЗЗЗРС-Бироа за запошљавање	19	22%
3.	Увидом у властиту базу	17	19%
4.	Оглашавањем у медијима	12	14%
5.	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО	54	100%

Табела бр. 14: Преглед начина тражења нових радника

Графикон бр. 11: Преглед начина тражења нових радника

4.5. ПРОЦЕНА ИНТЕРЕСА ЗА САРАДЊУ СА СРЕДЊИМ СТРУЧНИМ ШКОЛАМА

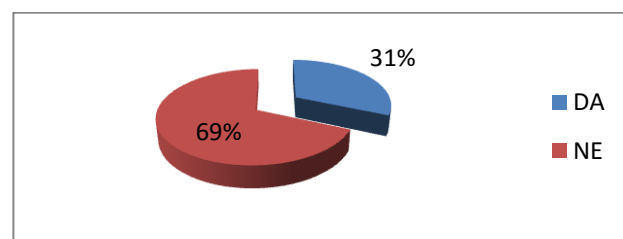
17 фирми од анкетираниог узорка има ученике на практичној настави и та сарадња се углавном продужава сваке године. Групе ученика дио практичне наставе, које не могу из техничких разлога (недостатак капацитета, опреме, професора за практичну наставу) да похађају у школама, похађају у одређеним фирмама. Осим тих 17 фирми још 33 фирме је истакло заинтересованост да прими ученике на практичну наставу али ниједна школа или ученик није исказала заинтересованост до сада да ту врши практичну наставу. 16 фирми (од 33) се изјаснило да су им потребни додатни капацитети за пријем ученика (људски, технички и материјални). Заштита на раду је један од проблема, које су фирме навеле у случају машинских и техничких области као разлог бојазни пријема ученика на практичну наставу.

Ниједна фирма на простору регије Бијељина није учествовала у креирању уписне политике у средњим школама као ни у изради наставних програма у вези са практичном наставом а 36 фирми је изразило заинтересованост да би учествовало у креирању уписне политике. Учествовање привредника а посебно фирми, које се баве производњом у креирању уписне политике и наставних програма за стручне профиле је од изузетног значаја за усклађивање тржишта рада са средњим стручним школама. Фирме, могу да пруже информације о тренутним токовима и унапређивању технологија и да дају допринос побољшању и унапређењу практичне наставе у школама информацијама и савјетима. Усклађивање мора бити системско, односно сваке 3 године би требало да се ради анализа постојећих потреба тржишта рада и план за наредне 3 године и да се након попуњавања одређених стручних профила иста гасе а уводе нова, која су потребна тржишту рада.

4.5.1. Ученици на практичној настави

На постављено питање да ли имају ученике на пракси, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 17 или 69% анкетираних.

Р.б.	Ученици на пракси	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	17	31%
2	НЕ	37	69%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 12: Број предузећа која су изјавила да тренутно имају ученике на пракси

Табела бр. 15: Број предузећа која су изјавила да тренутно имају ученике на пракси

Преглед анкетираних предузећа по броју ученика и врсти занимања који тренутно имају ученике на практичној настави дат је у следећој табели:

Р. бр.	Назив предузећа	Занимање	Број ученика	Занимање	Број ученика	Укупно ученика
1.	Угоститељска радња Ресторан "Ловац"	Кувар	7			7
2.	СЗАР "Аутоелектрика Зока"	Електроничар инсталације	4			4
3.	Бук промет Бијељина Д.О.О.	Керамичар	1			1
4.	Мегадрво Д.О.О.	Бравар	2			2
5.	Елмонт Д.О.О.	КВ електричар	1			1

6.	Контопром Д.О.О.	прехрамбени техничар	2			2
7.	Етно село Станишићи Д.О.О.	кувар	2			2
8.	Млекара Дуле Д.О.О.	прехрамбени техничар	2			2
9.	ЗП комерц Д.О.О.	електричар	1			1
10.	Глобус Д.О.О.	кувар	2			2
11.	Ветеринарски завод ТЕОЛАБ Д.О.О.	прехрамбени техничар	4	ветерина рски техничар	2	6
12.	Vodaxco Д.О.О.	прехрамбени техничар	6			6
13.	Самостална занатска аутоелектричарска радња Дарко	аутомеханичар- сервисер	2			2
14.	Ranta Rei Бијељина Д.О.О.	електротехничар -информатичар	2	информат ичар- факултет	1	3
15.	Благолекс Д.О.О.	лабораторијско- санитарни техничар	1			1
16.	San Marco ДОО	прехрамбени техничар	20			20
17.	UNIFLEX Д.О.О.	Бравар металостругар	3 3	Хидраули чар	2	8
	УКУПНО	-	65	-	5	71

Табела бр. 16: Преглед предузећа по броју ученика и врсти занимања која тренутно имају ученике на пракси

Преглед занимања ученика која су тренутно на пракси, дат је у следећој табели:

Р.бр.	Занимање	Број ученика
18.	Кувар	11
19.	Електроничар инсталације	4
20.	Керамичар	1
21.	Бравар	5
22.	КВ електричар	2
23.	прехрамбени техничар	34
24.	Ветеринарски техничар	2
25.	Аутомеханичар-сервисер	2
26.	Електротехничар-информатичар	2
27.	Информатичар	1
28.	Лабораторијско-санитарни техничар	1
29.	Металостругар	3
30.	Хидрауличар	3
	УКУПНО	71

Табела бр. 17: Преглед занимања ученика која су тренутно на пракси у предузећима

На постављено питање „Зашто тренутно немате ученика на практичној настави“, предузећа су одговорила следеће:

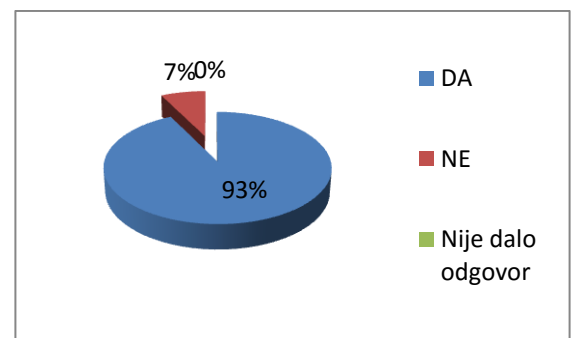
- ✓ Није се јавио ниједан ученик нити школа за обављање практичне наставе; Није успостављена сарадња са заинтересованим школама
- ✓ Када је сезона ученици су на распусту
- ✓ Због малог обима посла
- ✓ Не постоји ниједан смјер из те области
- ✓ Не посједују адекватна радна мјеста

- ✓ На почетку године су имали ученике. У овој полугодишту не иду на практичну наставу ученици
- ✓ То је велика обавеза за фирму јер постоји велики страх и одговорност да дјеца не доживе повреду на раду
- ✓ Немају могућности да издвоје стручно особље, које би водило практичну наставу
- ✓ Прилично мала фирма без додатних средстава и капацитета
- ✓ нема довољно материјалних и техничких услова
- ✓ Ученици се не занимају за ову дјелатност и не исказују жељу за учењем овог заната
- ✓ у регији не постоји школа за текстилна занимања
- ✓ Није регулисано законски - инспекција тражи потврду, коју ученици немају гдје да добију јер не постоји стручна школа, која школује тај образовни профил;
- ✓ Немају потребу да примају ученике на праксу;
- ✓ Занимања која су им потребна не школују се у редовној настави;

4.5.2. Спремност пријема ученика на праксу

На постављено питање да ли су спремни примити ученике на праксу, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 50 или 93% анкетираних.

Р.б.	Спремност пријема ученика на праксу	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	50	93%
2	НЕ	4	7%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Табела бр. 18: Број предузећа која су спремна примити ученике на праксу

Графикон бр. 13 Број предузећа која су спремна примити ученике на праксу

Списак предузећа која су спремна да приме ученике на праксу је дат у следећој табели:

Р.бр.	Назив предузећа
1.	Угоститељска радња Ресторан "Ловац"
2.	СЗАР "Аутоелектрика Зока"
3.	Бук промет Бијељина Д.О.О.
4.	Мегадрво Д.О.О.
5.	Елмонт Д.О.О.
6.	Контопром Д.О.О.
7.	Етно село Станишићи Д.О.О.

8.	Мојић Д.О.О.
9.	Мљекара Дуле Д.О.О.
10.	ЗП комерц Д.О.О.
11.	Глобус Д.О.О.
12.	Танасић Д.О.О.
13.	Ветеринарски завод ТЕОЛАБ Д.О.О.
14.	Браћа Лазић Д.О.О.
15.	Флехон Д.О.О.
16.	Савић Сопрану Д.О.О.
17.	Неутрон Д.О.О.
18.	Водахсо Д.О.О.
19.	Кондор Д.О.О.
20.	Самостална занатска аутоелектричарска радња Дарко
21.	Ковачница Сакраментски Д.О.О.
22.	Рашевићи Д.О.О.
23.	Панта реи Бијељина Д.О.О.
24.	Благолекс Д.О.О.
25.	Јавно предузеће Регионална депонија "ЕКО-ДЕП" доо
26.	ЈП "Градска топлана" доо Бијељина
27.	АД "Комуналац" Бијељина
28.	Агенција "Codex C&S" Бијељина
29.	Институт за воде доо Бијељина
30.	АД "Водовод и канализација" Бијељина
31.	WORK Д.О.О.
32.	ПЗ "Повртларство"
33.	"НОВОФОРМ" Д.О.О.
34.	VIRTUS Д.О.О.

35.	БИМЕД Д.О.О. Попови
36.	МИХАЈЛОВИЋ Д.О.О.
37.	JELIX Д.О.О.
38.	НОВА БАНКА А.Д. - Филијала Бијељина
39.	З.Р. МЛИН "ВИДИЋ"
40.	"С.Е.П" доо Бијељина
41.	"Forever Living Products - BOS" доо
42.	ДОО "DMK-TRADE" Дворови
43.	"NATURA FOOD" Д.О.О.
44.	РУДИНГ ДОО
45.	GREINER ДОО
46.	ПРОФИ-МОНТ Д.О.О.
47.	ВРТЛАР ДОО
48.	UNIFLEX ДОО
49.	КРИСТИН МОД ДОО Лопаре
50.	ФРИЗЕРСКИ САЛОН НАТАША ЗР

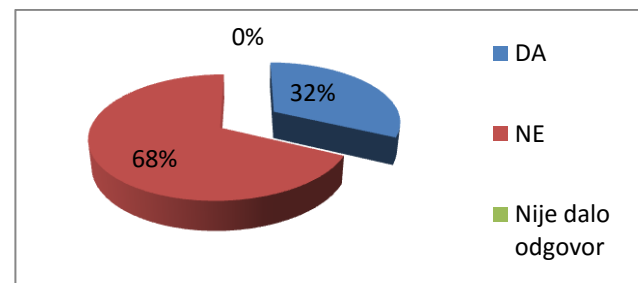
Табела бр. 19: Преглед предузећа која су спремна да приме ученике на праксу

4.5.3. Додатни капацитети за пријем ученика на практичну наставу

На постављено питање да ли су им потребни додатни капацитети да би примили ученике на праксу, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 16 или 32% анкетираних.

Р.б.	Потреба за додатним капацитетима	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	16	32%
2	НЕ	38	68%
3	Није дало одговор	0	0%
	УКУПНО:	54	100%

Табела бр. 20: Број предузећа којима су којима су потребни додатни капацитети

Графикон бр. 14: Број предузећа потребни додатни капацитети

Списак предузећа са потребама додатних капацитета да приме ученике на праксу, дат је у сљедећој табели:

Р.бр.	Назив предузећа	Потребни додатни капацитети
1	Угоститељска радња Ресторан "Ловац"	Људски - довољан број едукованих куvara/тренера
2	Мегадрво Д.О.О.	Тренери едуковани за кориштење ЦНЦ машина, за кориштење виљушкарa, информатичке обуке
3	Елмонт Д.О.О.	Технички и материјални односно опрема, коју користе ученици
4	Контопром Д.О.О.	Људски - тренери, који ће водити наставу; материјални - сировине и опрема које би користили у практичној настави пошто се редовна производња не смије реметити
5	Мљекарa Дуле Д.О.О.	Технички И материјални
6	Ветеринарски завод ТЕОЛАБ Д.О.О.	Технички И материјални-потребно је проширење објекта
7	Браћа Лазић Д.О.О.	Материјални
8	Јавно предузеће Регионална депонија "ЕКО-ДЕП" доо	Технички И материјални
9	ЈП "Градска топлана" доо Бијељина	људски, технички и материјални
10	Институт за воде доо Бијељина	људски, технички и материјални
11	WORK Д.О.О.	људски, технички и материјални
12	ПЗ "Повртларство"	људски, технички и материјални
13	"НОВОФОРМ" Д.О.О.	људски, технички и материјални
14	"С.Е.П" доо Бијељина	људски, технички и материјални
15	ДОО "DMK-TRADE" Дворови	људски, технички и материјални
16	РУДИНГ ДОО	људски, технички и материјални

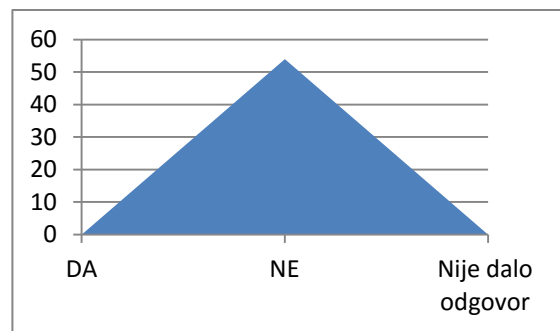
Табела бр. 21: Преглед предузећа и њихових потреба за додатним капацитетима да би примили ученике на праксу

4.5.4. Креирање уписне политике у средњим техничким школама

На постављено питање да ли су имали прилику у креирању уписних политика у школама, од укупног броја анкетираних, сви су се изјаснили негативно, односно нико од њих није учествовао у креирању.

Р.б.	Прилика за учешће у креирању уписних политика	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	0	0,00%
2	НЕ	54	100%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:		100%

Табела бр. 22: Број предузећа која су имала прилику да учествују у креирању уписних политика

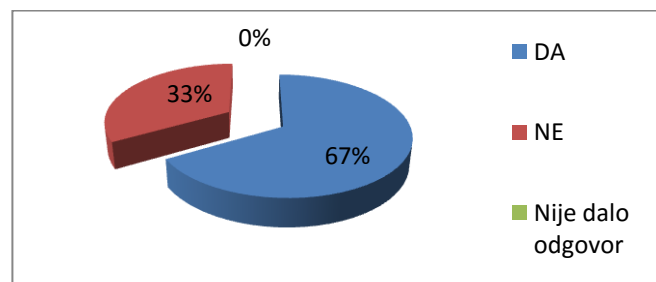
Графикон бр. 15: Број предузећа која су имала прилику да учествују у креирању уписних политика

4.5.5. Спремност за учествовање у креирању уписне политике у средњим техничким школама

На постављено питање да ли су спремни да учествују у креирању уписних политика у школама, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 36 или 67% анкетираних.

Р.б.	Спремност да учествују у креирању уписних политика	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	36	67%
2	НЕ	18	33%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Табела бр. 23: Број предузећа која су спремна да учествују у креирању уписних политика

Графикон бр. 16: Број предузећа која су спремна да учествују у креирању уписних политика

Списак предузећа која су спремна да учествују у креирању уписних политика у средњим школама на подручју Града Бијељина, дат је у следећој табели:

Р.бр.	Назив предузећа
1.	Угоститељска радња Ресторан "Ловац"
2.	СЗАР "Аутоелектрика Зока"

3.	Бук промет Бијељина Д.О.О.
4.	Мегадрво Д.О.О.
5.	Елмонт Д.О.О.
6.	Контопром Д.О.О.
7.	Етно село Станишићи Д.О.О.
8.	Мљекара Дуле Д.О.О.
9.	Глобус Д.О.О.
10.	Танасић Д.О.О.
11.	Ветеринарски завод ТЕОЛАБ Д.О.О.
12.	Браћа Лазић Д.О.О.
13.	Савић Компани Д.О.О.
14.	Неутрон Д.О.О.
15.	Водахсо Д.О.О.
16.	Кондор Д.О.О.
17.	Самостална занатска аутоелектричарска радња Дарко
18.	Рашевићи Д.О.О.
19.	Панта реи Бијељина Д.О.О.
20.	Јавно предузеће Регионална депонија "ЕКО-ДЕП" доо
21.	Агенција "Codex C&S" Бијељина
22.	Институт за воде доо Бијељина
23.	АД "Водовод и канализација" Бијељина
24.	WORK Д.О.О.
25.	"НОВОФОРМ" Д.О.О.
26.	VIRTUS Д.О.О.
27.	МИХАЈЛОВИЋ Д.О.О.
28.	ЈЕЛИХ Д.О.О.
29.	НОВА БАНКА А.Д. - Филијала Бијељина

30.	З.Р. МЛИН "ВИДИЋ"
31.	IMPULS DIGITAL Д.О.О.
32.	GREINER ДОО
33.	ВРТЛАР ДОО
34.	UNIFLEX ДОО
35.	КРИСТИН МОД ДОО Лопаре
36.	ФРИЗЕРСКИ САЛОН НАТАША ЗР

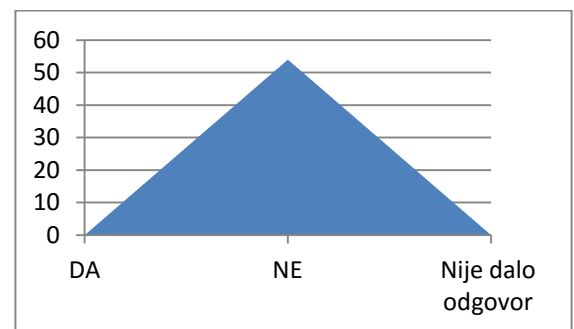
Табела бр. 24: Преглед предузећа која су спремна учествовати у креирању уписних политика у школама

4.5.6. Учествовање у изради наставних програма у вези са практичну наставу

На постављено питање да ли су имали прилику учествовати у изради наставних планова за практичну наставу, од укупног броја анкетираних, сву се изјаснили негативно.

Р.б.	Имали прилику да учествују у изради наставних планова	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	0	0,00%
2	НЕ	54	100%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Табела бр. 25 Број предузећа која су имала прилику да учествују у изради наставних планова

Графикон бр. 17: Број предузећа која су имала прилику да учествују у изради наставних планова

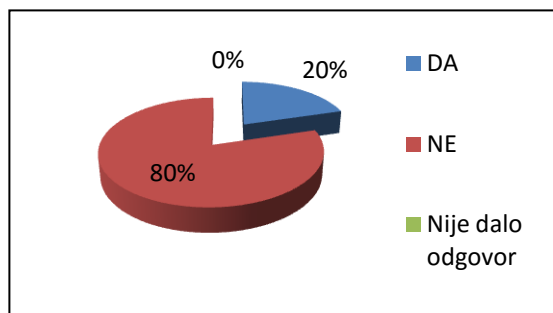
4.6. ПРОЦЕНА ИНТЕРЕСА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

11 фирми од 54 има информације о могућности образовања одраслих за профиле занимања, које су потребне том предузећу. Генерално постоји велика предрасуда од стране анкетираних фирми када је у питању пријем одраслих на извођење практичне наставе као и на запошљавање одраслих, који су прошли одређени вид дошколовавања и преквалификације. 30 фирми се изјаснило да је запосленима у њиховом предузећу потребна одређена врста преквалификације и стручног усавршавања. 24 фирме су имале искуства са образовањем одраслих на радном мјесту унутар предузећа а 29 фирми би било спремно да обезбједи практичну обуку за одрасле у свом предузећу као и да учествује у измјени и/или припреми наставних планова и програма за образовање одраслих.

4.6.1. Информација о могућности образовања одраслих

На постављено питање да ли имају информације о образовању одраслих, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 11 или 20% анкетираних.

Р.б	Посједовање информације о	Број	Процент
<i>Табела бр. 26: Број предузећа која имају информације о образовању одраслих</i>			
1	ДА	11	20%
2	НЕ	43	80%
3	Није дало одговор	0	0,00%
УКУПНО:		54	100%

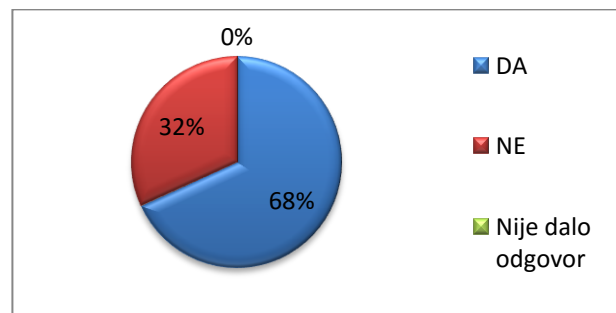

Графикон бр. 18: Број предузећа која имају информације о образовању одраслих

4.6.2. Додатно образовање (преквалификација, стручно усавршавање) и/или верификација знања стеченог на радном мјесту

На постављено питање да ли је запосленима у њиховом предузећу потребно додатно образовање и/или верификација стеченог знања током рада, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 30 или 68 % анкетираних.

Р.б.	Потреба за додатним образовањем радника и/или верификацију знања	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	30	68%
2	НЕ	24	32%
3	Није дало одговор	0	0,00%
УКУПНО:		54	100%

Графикон бр. 19: Број предузећа која имају потребу за додатним образовањем радника и/или верификацију знања

Табела бр. 27: Број предузећа која имају потребу за додатним образовањем радника и/или верификацију знања

Списак предузећа која имају потребу за додатно образовање радника и/или верификацију знања стеченог на радном мјесту на подручју Града Бијељина, дат је у следећој табели:

Р.бр.	Назив предузећа
1.	Бук промет Бијељина Д.О.О.
2.	Мегадрво Д.О.О.
3.	Елмонт Д.О.О.
4.	Контопром Д.О.О.
5.	Етно село Станишићи Д.О.О.
6.	Глобус Д.О.О.
7.	Ветеринарски завод ТЕОЛАБ Д.О.О.
8.	Браћа Лазих Д.О.О.
9.	Савих Сопрану Д.О.О.
10.	Неутрон Д.О.О.
11.	Водахсо Д.О.О.
12.	Кондор Д.О.О.
13.	Самостална занатска аутоелектричарска радња Дарко
14.	Ковачница Сакраментски Д.О.О.
15.	Панта реи Бијељина Д.О.О.
16.	Јавно предузеће Регионална депонија "ЕКО-ДЕП" доо
17.	АД "Водовод и канализација" Бијељина
18.	WORK Д.О.О.
19.	ПЗ "Повртларство"
20.	"НОВОФОРМ" Д.О.О.
21.	VIRTUS Д.О.О.
22.	МИХАЈЛОВИЋ Д.О.О.
23.	JELIX Д.О.О.
24.	НОВА БАНКА А.Д. - Филијала Бијељина
25.	"С.Е.П" доо Бијељина
26.	ДОО "DMK-TRADE" Дворови

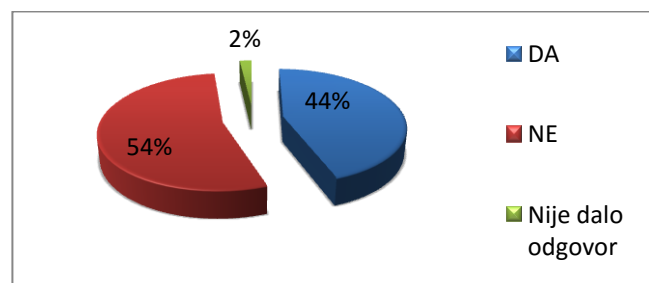
27.	"NATURA FOOD" Д.О.О.
28.	IMPULS DIGITALД.О.О.
29.	РУДИНГ ДОО
30.	ПРОФИ-МОНТ Д.О.О.

Табела бр. 28: Преглед предузећа која имају потребу за додатно образоване радника и/или верификацију знања

4.6.3. Обука одраслих на радном мјесту унутар предузећа

На постављено питање да ли су имали искуства са образовањем одраслих унутар предузећа, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 24 или 44% анкетираних.

Р.б.	Искуство са образовањем одраслих унутар предузећа	Број предузећа	Процент учешћа
1	ДА	24	44%
2	НЕ	29	54%
3	Није дало одговор	1	2%
	УКУПНО:	54	100%

Графикон бр. 20: Број предузећа која имају искуство са образовањем одраслих унутар предузећа

Табела бр. 29: Број предузећа која имају искуство са образовањем одраслих унутар предузећа

Списак предузећа која су имала искуство са образовањем одраслих унутар предузећа на подручју Града Бијељина, дат је у следећој табели:

Р.бр.	Назив предузећа
1.	Бук промет Бијељина Д.О.О.
2.	Мегадрво Д.О.О.
3.	Елмонт Д.О.О.
4.	Етно село Станишићи Д.О.О.
5.	Мојић Д.О.О.

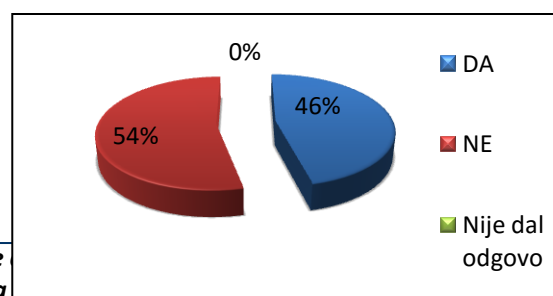
6.	Мљекара Дуле Д.О.О.
7.	Глобус Д.О.О.
8.	Ветеринарски завод ТЕОЛАБ Д.О.О.
9.	Браћа Лазих Д.О.О.
10.	Савих Comрану Д.О.О.
11.	Vодахсо Д.О.О.
12.	Кондор Д.О.О.
13.	Пансион Д.О.О.
14.	Јавно предузеће Регионална депонија "ЕКО-ДЕП" доо
15.	ЈП "Градска топлана" доо Бијељина
16.	Агенција "Codex C&S" Бијељина
17.	АД "Водовод и канализација" Бијељина
18.	WORK Д.О.О.
19.	"НОВОФОРМ" Д.О.О.
20.	ДОО "DMK-TRADE" Дворови
21.	РУДИНГ ДОО
22.	GREINER ДОО
23.	ПРОФИ-МОНТ Д.О.О.
24.	UNIFLEX ДОО

Табела бр. 30: Преглед предузећа која су имала искуство са образовањем одраслих унутар предузећа

4.6.4. Спремност на учествовање у процесу образовања одраслих кроз учешће у измјени и/или припреми наставног плана и програма

На постављено питање да ли су спремни учествовати у измјени и/или припреми наставног плана и програма за образовање одраслих, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 25 или 46% анкетираних.

Р.б.	Спремност за учествовање у измјени и/или припреми	Број предузећа	Процент учешћа

	наставног плана		
1	Табела бр. 31: Број предузећа која су спремна	0	
2	учествовати у измјени и/или припреми наставног плана		
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	54	100%

Списак предузећа која су спремна учествовати у измјени и/или припреми наставног плана за образовање одраслих на подручју Града Бијељина, дат је у следећој табели:

Р.бр.	Назив предузећа
1.	Угоститељска радња Ресторан "Ловац"
2.	СЗАР "Аутоелектрика Зока"
3.	Бук промет Бијељина Д.О.О.
4.	Мегадрво Д.О.О.
5.	Елмонт Д.О.О.
6.	Контопром Д.О.О.
7.	Етно село Станишићи Д.О.О.
8.	Мљекара Дуле Д.О.О.
9.	Глобус Д.О.О.
10.	Танасић Д.О.О.
11.	Браћа Лазих Д.О.О.
12.	Савић Company Д.О.О.
13.	Неутрон Д.О.О.
14.	Кондор Д.О.О.
15.	Самостална занатска аутоелектричарска радња Дарко
16.	Рашевићи Д.О.О.
17.	Јавно предузеће Регионална депонија "ЕКО-ДЕП" доо

18.	VIRTUS Д.О.О.
19.	МИХАЈЛОВИЋ Д.О.О.
20.	НОВА БАНКА А.Д. - Филијала Бијељина
21.	РУДИНГ ДОО
22.	GREINER ДОО
23.	ПРОФИ-МОНТ Д.О.О.
24.	ВРТЛАР ДОО
25.	UNIFLEX ДОО

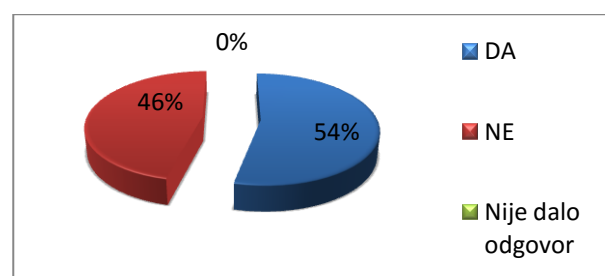
Табела бр. 32: Преглед предузећа која су имала

искуство са образовањем одраслих унутар предузећа

4.6.5. Спремност за учествовање у процесу образовања одраслих кроз обезбјеђивање практичне обуке на радном мјесту у предузећу

На постављено питање да ли су спремни учествовати у образовању одраслих кроз обезбјеђење практичне обуке, од укупног броја анкетираних, потврдно се изјаснило 29 или 54% анкетираних.

Р.б.	Спремност за учествовање у обезбјеђењу практичне обуке	Број субјеката	Процент учешћа
1	ДА	29	54%
2	НЕ	25	46%
3	Није дало одговор	0	0,00%
	УКУПНО:	46	100%

Графикон бр. 22: Број предузећа која су спремна учествовати у обезбјеђењу практичне обуке

Табела бр. 33: Број предузећа која су спремна учествовати у обезбјеђењу практичне обуке

Списак предузећа која су спремна учествовати у обезбјеђењу практичне обуке унутар предузећа за образовање одраслих на подручју Града Бијељина, дат је у следећој табели:

Р.бр.	Назив предузећа
1.	Угоститељска радња Ресторан "Ловац"
2.	СЗАР "Аутоелектрика Зока"
3.	Мегадрво Д.О.О.

4.	Елмонт Д.О.О.
5.	Контопром Д.О.О.
6.	Етно село Станишићи Д.О.О.
7.	Глобус Д.О.О.
8.	Танасић Д.О.О.
9.	Ветеринарски завод ТЕОЛАБ Д.О.О.
10.	Савић Company Д.О.О.
11.	Неутрон Д.О.О.
12.	Кондор Д.О.О.
13.	Самостална занатска аутоелектричарска радња Дарко
14.	Рашевићи Д.О.О.
15.	Панта реи Бијељина Д.О.О.
16.	Благолекс Д.О.О.
17.	Јавно предузеће Регионална депонија "ЕКО-ДЕП" доо
18.	ЈП "Градска топлана" доо Бијељина
19.	VIRTUS Д.О.О.
20.	МИХАЈЛОВИЋ Д.О.О.
21.	ЈЕЛИХ Д.О.О.
22.	НОВА БАНКА А.Д. - Филијала Бијељина
23.	З.Р. МЛИН "ВИДИЋ"
24.	РУДИНГ ДОО
25.	GREINER ДОО
26.	ПРОФИ-МОНТ Д.О.О.
27.	ВРТЛАР ДОО
28.	UNIFLEX ДОО
29.	ФРИЗЕРСКИ САЛОН НАТАША ЗР

Табела бр. 34: Преглед предузећа која су спремна учествовати у обезбјеђењу практичне обуке унутар предузећа

Да би учествовали у процесу образовања одраслих кроз обезбјеђење практичне обуке на радном мјесту унутар предузећа, неопходна је:

- ✓ да особа која дође буде одговорна и професионална
- ✓ Да их школа првобитно едукује теоријски и практично прије доласка на праксу
- ✓ Додатни тренери, машине, виљушкари, сировине за практичну наставу
- ✓ да фирма учествује у избору кандидата, одређује норме уз финансијску надокнаду
- ✓ потписивање уговора за останак уколико се кандидат добро покаже
- ✓ Да им се обрати школа или ученик заинтересован за извођење практичне наставе
- ✓ Побољшани материјални услови
- ✓ постављање услова од стране послодавца
- ✓ да не буду плаћени од стране фирме
- ✓ обезбјеђена материјална средства
- ✓ материјални и технички услови
- ✓ да предузеће нема негативне посљедице током обуке и да извуче неку позитивну корист из те обуке
- ✓ у зависности од потреба радника и потреба предузећа
- ✓ -постојање законске регулативе (омогућавање пријема ученика на праксу); - одговарајућа финансијска надокнада; олакшице при пријему радника
- ✓ Боља сарадња са образовним институцијама;
- ✓ Боља сарадња и координација између свих заинтересованих;
- ✓ Да неко позове фирму или контактира лично.

5. АНАЛИЗА СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА БИЈЕЉИНА И ОПШТИНА ЛОПАРЕ И УГЉЕВИК

5.1. ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ БРОЈА УЧЕНИКА У СРЕДЊИМ ШКОЛАМА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА БИЈЕЉИНА, КАО И БРОЈ СТУДЕНАТА НА ФАКУЛТЕТИМА.

Назив школе	Назначене професије/програми	Број ученика/студената у 2015/2016. години
Средње образовање Гимназија „Филип Вишњић“	Класично образовање, друштвени и језички смјер, ИЦТ	836
Економска школа	Економија, трговина и право	599
Пољопривредан и медицинска школа	Пољопривреда, прехрана и медицински смјерови	1.015
Техничка школа „Михајло Пупин“	Електротехника, машинство и металоперађивачки смјер, саобраћај	980
Средња музичка школа „Стеван Стојановић Мокрањац“	Култура и односи с јавношћу	65
Средња стручна школа Јања	Геодезија и грађевинарство, економија, право и трговина, угоститељство и Туризам	335
Укупно		3.830

Назив школе	Назначене професије/програми	Број студената у 2013. години
Педагошки факултет	Учитељ разредне наставе, предшколско образовање	1.340
Одјељење Правног факултета, Источно Сарајево	Право	750
Факултет пословне економије	Економија	1.200
Одјељење Пољопривредног факултета, Источно Сарајево	Пољопривреда	181
Универзитет Слобомир П (приватни)	Право, англистика, информационе технологије, економија, порески систем, умјетничка академија	700
Универзитет „Синергија“ (приватни)	Право, англистика, информационе технологије, економија	980
Универзитет „Бијељина“ (приватни)	Фармација, здравствена нега, психологија, пољопривреда	221
Универзитет пословних студија (приватни)	Економија	320

Одјељење Универзитета „Апеирон“ (приватни)	***	Нема података
Укупно		4.131

Табела 35. Преглед броја ученика/студената у средњим школама/факултетима на подручју града Бијељина

	Бијељина	РС	БИХ
Уписани у средње школе (према сједишту школе)	4.463	49.888	166.662
Уписани у високошколске установе (према пребивалишту)	3.099	46.547	102.443
Дипломирали на високошколским установама (према пребивалишту)	556	7.567	Нема података
Уписани у високошколске установе (према сједишту школе)	5.794	46.547	102.443
Дипломирали на високошколским установама (према сједишту школе)	858	7.567	Нема података

Табела 36. Преглед ученика по општинама и градовима¹

	Град Бијељина	РС	БИХ
Број незапослених (2012)	14.272	153.458	554.489
Број незапослених (2013)	14.054	149.284	556.868
Број незапослених (август 2014)	14.118	145.984	548.609
Стопа незапослености (2013)	Нема података	27% ⁱ	27,50%
Број незапослених жена (2013)	52,2%	48,05%	50,3%
Број незапослених млађих од 25 година (2013)	10%	12,81%	12,5%
Образовна структура незапослених			
Високо образовање (ВШС и ВСС)	1.850	15.435	47.396
Средњошколско образовање	3.634	41.830	145.501
Струковно образовање/основна квалификација	4.980	54.875	196.305
Основно образовање	710	3,155	12.409
Нису завршили основно образовање	2.944	33,989	155.257

Табела 37. Структура незапослених²

Програми цјеложивотног учења се спроводе у складу са годишњим програмом образовања одраслих који је усвојила Влада Републике Српске. На подручју Бијељине неколико средњих школа, као и центара за образовање одраслих нуде

¹ Статистички годишњак Републике Српске 2013.године; За ниво РС: образовање, Статистички годишњак Републике Српске 2013; За ниво БиХ: БиХ у бројкама, Агенција за статистику БиХ

² За ниво БиХ: Попис радне снаге 2013, Агенција за статистику БиХ; регистрована незапосленост 2013, Агенција за статистику БиХ, доступна на http://bhas.ba/saopstenja/2014/NEZ_2013M12_001_01_hr.pdf; Упитник - Агенција за статистику БиХ; БиХ 2014 (јул) Агенција за статистику БиХ; Прво издање, Година VIII, бр. 7, 22.9.2014; За ниво РС: Преглед по општинама и градовима, Статистички годишњак Републике Српске 2013, Упитник, Завод за запошљавање РС; За Бијељину: Активна понуда радне снаге са евиденције незапослених лица у бироу Бијељина, 31.8.2014. годинама и промјене на евиденцији за мјесец август 2014.год.; * јул 2014, ** август 2014.

програме преквалификације и образовања за различита стручна занимања. Од 14.118 незапослених, 38% су квалификовани радници, 52% су жене и 28% су млађи од 30 година.

Поређење стопе незапослености у 2013. години на 1.000 становника указује да је стопа незапослености у Бијељини (122,6) виша од просјечне стопе незапослености у Републици Српској (112,5), док су оба индекса нижа од општег индекса незапослености у БиХ (146,9). Трендови из 2012/август 2014. године указују незнатно смањење незапослености, али су апсолутна и релативна незапосленост још увијек изузетно високе. У августу 2014. године, од укупног броја незапослених 3.908 (или 28%) су били млађи од 30 година. Оваква структура незапослених наводи на закључак да постојећа млада радна снага не посједује одговарајуће радно искуство, док су вјештине и знање старијих вјероватно застарјели.

5.2. ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА

Сви индикатори упућују на непостојање функционалне и трајне везу између образовних институција и привреде како би производна предузећа на одговарајући начин и на вријеме задовољила своје потребе за радном снагом. Такође неопходно је укључити представнике послодаваца у процес израде уписне политике и на тај начин обезбиједити што ефикасније усклађивање уписне политике са потребама привреде.

Евидентно је да у данашњем систему образовања постоје бројни проблеми, који изискују дјеловање на њиховом уклањању, односно побољшању водећи рачуна да се ефикасно одговори на потребе како економије, тако и брзог реаговања на нове потребе и захтјеве тржишта рада. У том смислу, у први план се постављају задаци унапређења квалитета образовања повећањем ефикасности и ефикасности образовног система.

Имајући у виду све мању заинтересованост ученика за упис техничких трогодишњих занимања, јавља се потреба дугорочног планирања струковног образовања од стране постојећих техничких школа. То подразумијева стварање услова за имплементацију модерних образовних метода и техника, обзиром да у традиционалним наставним плановима и програмима, однос између опште-образовних, стручно-теоријских и практичних знања иде на штету практичних знања.

Евидентна је и потреба наставка и убрзања започетих реформских процеса у образовању који треба да резултирају повећањем квалитета образовања, са битним повећањем развоја креативности и иновативности.

Истраживање се спроводило на подручју регије Бијељина и обухватило је све средње стручне школе са подручја града Бијељина и општина Лопаре и Угљевик:

1. ЈУ Техничка школа „Михајло Пупин“, Бијељина
2. ЈУ Пољопривредна и медицинска школа Бијељина
3. ЈУ Средња стручна школа Јања, Бијељина
4. ЈУ СШЦ „Вук Караџић“, Лопаре и
5. ЈУ СШЦ „Михајло Петровић - Алас“, Угљевик.

5.3. ЦИЉ И СТРУКТУРА ИСТРАЖИВАЊА

Сврха средњег стручног образовања јесте да обезбјеђује могућност младима да стекну знања, вјештине и способности (радне компетенције) ради лакшег запошљавања и квалитетнијег даљег образовања. Прецизније, средње стручно образовање треба да омогући стицање занимања и квалификација, односно битних радних компетенција, ставова, знања и вјештина неопходних за рад на одређеном подручју рада; стицање иницијалног и континуираног стручног образовања и усавршавања и обезбјеђивање неопходних предуслова за добијање посла и економску независност.

Циљ истраживања је прикупљање података са којим просторним, техничким и људским капацитетима школе тренутно располажу у сврху реализације наставног плана и програма, са акцентом на извођење практичне наставе.

Истраживање је реализовано у двије фазе.

Прва фаза обухватала је креирање анкетног упитника за самопроцјену школе који је достављен школама преко Педагошког завода РС или у оквиру спровођења активности у оквиру пројекта „СОТОН“.

Друга фаза ће обухватити креирање портфолиа за сваку техничку/средњу школу у регији која је обухваћена истраживањем.

У портфолио ће се између осталог укључити сљедећи подаци:

- који образовни профили у школи постоје у контексту онога што локална привреда захтијева;
- какви су утисци о практичној настави одговорних лица из предузећа у којима се изводи практична настава (да ли је било неких проблема или опструкција, препорука и сугестија);
- за којим додатним занимањима постоје захтјеви привреде (да ли се раније покушавало уписати тај образовни профил и какве су биле реакције);
- да ли се код креирања планова за извођење практичне наставе консултују привредници или удружења привредника;
- информације о радионицама за практичну наставу у контексту оног шта локална привреда захтијева (квадратура, опрема, услови у радионици, репроматеријал који се посједује, планови за набавком додатне опреме, репроматеријала, евентуална властита израда учила и помагала, донације од других субјеката и сл.);
- информације о власништву над радионицама (уколико власник није школа већ општина/град, пословно удружење, приватна фирма и слично);
- да ли се школа бави образовањем одраслих (да ли посједује лиценце за одређене програме-ако посједује видјети у којим фирмама ће се обављати стручна пракса);
- да ли школе имају сарадњу или контакте са другим организацијама/образовним центрима који се баве образовањем одраслих (провјерити у којим предузећима те организације имају праксу и за које програме за образовање одраслих су лиценцирани);
- да ли професори за практичну наставу посједују потребна специфична знања у контексту оног шта локална привреда захтијева (нпр. програмирање и управљање ЦНЦ машинама и сл, кориштење специфичних софтвера, модерних технологија 3Д принтања и сл, да ли су професори активни у предузећима у којима се изводи пракса, додатно се едукују и уче);
- да ли у конкретној регији постоје школе које важе за примјер добре праксе (описати начин на које оне функционишу, навести специфичности школе у

контексту опреме којом располаже, метода извођења практичне наставе, заступљена иновативност и сл.

5.4. ОБРАЗОВАЊЕ НА ПОДРУЧЈУ РЕГИЈЕ БИЈЕЉИНА

5.4.1. Техничка школа “Михајло Пупин”, Бијељина

5.4.1.1. Наставни план и програм

У Техничкој школи “Михајло Пупин” Бијељина тренутно се школује 980 ученика од првог до четвртог разреда у оквиру 37 одјељења.

СТРУКА	Степен	План уписа у први разред		I РАЗРЕД		II РАЗРЕД		III РАЗРЕД		IV РАЗРЕД		СВЕГА УЧЕНИКА		ЗАВРШНИ РАЗРЕДИ	
		Од.	Уч.	Од.	уч.	одј.	уч.	одј.	уч.	одј.	уч.	одј.	уч.	одј.	уч.
Техничка школа “Михајло Пупин” Рачанска бб Бијељина															
Електротехника															
Техничар рачунарства	IV	1	26	1	28	1	30	1	28	1	32	4	118	1	32
Техничар електроенергетике	IV	1	26	1	27	1	31	1	27	1	32	4	117	1	32
Електричар	III	1	26	1	29	1	25	1	25			3	79	1	25
Електроничар механичар	III	1	26	1	28	1	24	1	24			3	76	1	24
Машинство и обрада метала															
Техничар друмског саобраћаја	IV	1	26	1	26	1	28	1	29	1	30	4	113	1	30
Техничар ПТТ саобраћаја	IV							1	25	1	28	2	53	1	28
Техничар логистике и шпедиције	IV	1	26	1	28	1	28					2	56		
Возач моторних возила	III	1	26	1	26	1	24	1	25			3	75	1	25
Машински техничар комп.констр.	IV	1	26	1	28	1	28,0					2	56		
Машински техничар	IV							1	31	1	28	2	59	1	28
Бравар	III	1	26	1	28	0,5	9	1	17			3	54	1	17
Варилац	III	0,5	13	0,5	15	1	20	0,5	11			2	46	0,5	11
Обрађивач метала резањем	III	0,5	13	0,5	15	0,5	7	1	18			2	40	1	18
Аутомеханичар	III					1	27					1	27	0,5	11

Пројекат COTON подржава Влада Швајцарске, а реализује се у оквиру активности програма Прилика Плус којег имплементира Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа

Инсталатер	III							0,5	11			1	11		
СВЕГА ОДЈЕЉЕЊА И УЧЕНИКА У ШКОЛИ		10	260	10	278	11	281	11	271	5	150	37	980	11	281

Табела 38. Преглед броја ученика у Техничкој школи „Михајло Пупин“³

У наредном периоду планирано је увођење следећих занимања:

- 1.техничар за обраду дрвета-постоји у постојећој номенклатури занимања;
- 2.столар- постоји у постојећој номенклатури занимања;
- 3.машински техничар за моторе и моторна возила- постоји у постојећој номенклатури занимања;
- 4.техничар за мехатронику- постоји у постојећој номенклатури занимања;
- 5.руководалац грађевинских и претоварних машина- постоји у номенклатури занимања, а
- 6.машински техничар енергетике-није дефинисано у постојећој номенклатури занимања.

За ново занимање столар имамо стручне наставнике за практичну наставу, међутим потребно је одобрење од Министарства просвјете и културе Републике Српске.

У изради наставних планова и програма нису учествовали привредници као ни родитељи. Наставни план и програм није усклађен са расположивом школском опремом и радионицама, као ни са тренутним потребама привреде. У Техничкој школи није успостављено Савјетодавно вијеће школе. Школа има Школски одбор од 7 чланова и то 2 члана из реда родитеља и 1 члана из реда локалне заједнице и Савјет родитеља који има 37 чланова по један родитељ из сваког одјељења.

5.4.1.2. Провођење практичне наставе

Техничка школа „Михајло Пупин“ има уговор са 28 предузећа, гдје укупно 81 ученик похађа практичну наставу. То су ученици другог и трећег разреда. Из овога је видљиво да постоји сарадња школе и предузећа за извођење практичне наставе. Практичну наставу највећи дио ученика изводи у школској радионици, чак њих 639.

5.4.1.3. Начин опремања школских радионица

Школске радионице се опремају користећи све расположиве капацитете, сарадња са привредном, посјета сајмовима, консултације са школама из окружења, сарадњом са локалним заједницама, Министарством просвјете и културе, као и сарадњом са владиним и невладиним организацијама. До сада су имали и одређене донације али потребе остваривања практичне наставе су далеко веће. Опрема се набавља према наставном плану и програму али у суштини средства су недовољна. Донације у склопу програма GTZ, EU VET огледају се у виду електро уређаја, повезивања са предузећима/ВЕЛЕСТРОЈ и донацијом МАГ апарата и

³ Школска година 2015/2016

дијела средстава за обуку. У наредном периоду планира да се уведе нови смјер столар, на основу захтјева привреде. Тако да је неопходна набавка опреме на којом би се вршила обука за столаре, прије свега ЦНЦ машина, због недостатка средстава школа није у могућности да набави ову машину.

5.4.1.4. Пројена кадровских капацитета за извођење практичне наставе

За организацију практичне наставе за постојећа занимања ангажовано је 15 професора, већином инжињера. Такође ангажован је 1 координатор за практичну наставу у предузећима. У наредном периоду наставницима средњих стручних предмета потребне су следеће врсте обука: обуке на ЦНЦ машинама, заваривање на ТИГ, МИГ, МАГ апаратима, заваривање на моторима-електоринака, електроника у електрици.

5.4.1.5. Образовање одраслих

Доношењем Закона о образовању одраслих, формиран је Завод за образовање одраслих при Министарству просвјете и културе Републике Српске који има обавезу да припреми План образовања одраслих за следећу годину. План образовања одраслих креира се у сарадњи са социјалним партнерима, односно на основу приједлога које припремају локалне заједнице, удружења послодаваца, синдикалних организација, Завода за запошљавање РС, образовних установа за одрасле и слично. План се прави с циљем повећавања могућности запошљавања специфичних циљних група или интеграције на тржиште рада. ЈУ Техничка школа „Михајло Пупин“ Бијељина има одобрење од Министарства за просвјету и културу РС за извођење програма образовања одраслих за струку електротехника (за занимања електричар, техничар електроенергетике), за струку саобраћај (за занимање техничар друмског саобраћаја) и за струку машинство и обрада метала (за занимања бравар, варилац и машински техничар). Образовање одраслих има своје пропусте и неопходне, тако да није заживјело, а прије свега јер Закон Републике Српске није усклађен са Законом у Федерацији.

5.4.2. ЈУ Пољопривредна и медицинска школа Бијељина

5.4.2.1. Наставни план и програм

У Пољопривредној и медицинској школи у Бијељини тренутно се школује 1.015 ученика од првог до четвртог разреда у оквиру 38 одјељења.

СТРУКА	Степен	План уписа у први разред	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД	СВЕГА УЧЕНИКА	ЗАВРШНИ И РАЗРЕДИ
			Д	Д	Д	Д		

ЗАНИМА ЊЕ		од ј.	уч .	од ј.	уч .	од ј.	уч .	од ј.	уч .	од ј.	уч .	одј.	уч.	одј.	уч.
Пољопривредна и медицинска школа, Семберских ратара 1. Бијељина															
Пољопривреда и прерада хране															
Пољопривредни техничар	I V	3	78	3	80	3	66	3	56	2	57	1 1	259	2	57
Ветеринарски техничар	I V	1	26	1	26	1	23	1	23	1	25	4	97	1	25
Прехрамбени техничар	I V	1	26	1	26	1	26	1	24	1	24	4	100	1	24
Прехрамбени прерађивач	II I	1	26	1	30	1	21					2	51		
Воћар- виноградар	II I	1	26	1	28			1	19			2	47	1	19
Пекар	II I							1	21			1	21	1	21
Здравство															
Медицински техничар	I V	3	78	3	80	2	65	2	66	2	68	9	279	2	68
Фармацеутски техничар	I V					1	33	1	33	1	31	3	97	1	31
Физиотерапеутс ки техничар	I V							1	32			1	32		
Лабараторијски- санитарни техничар	I V					1	32					1	32		
СВЕГА ОДЈЕЉЕЊА И УЧЕНИКА У ШКОЛИ		1 0	26 0	1 0	27 0	1 0	26 6	1 1	27 4	7	20 5	3 8	101 5	9	24 5

Табела 39. Преглед броја ученика у Пољопривредној и медицинској школи, Бијељина⁴

Из искуства се показало да немају проблема са уписом ученика у занимања која су у области прераде хране (прехрамбени техничар, прехрамбени прерађивач, пекар и месар).

У наредном периоду планирају се да уведу следећа занимања:

1. Прерађивач млијека

⁴ Школска година 2015/2016

2. Техничар за прераду дувана
3. Кувар
4. Посластичар
5. Пољопривредни произвођач у заштићеном простору
6. Еколошки пољопривредни произвођач
7. Зубно-стоматолошки техничар
8. Гинеколошко-акушерски техничар

У изради НПП треба да се укључе привредни субјекти и стручни професори како би пратили потребе локалне привреде и да се ученици оспособе за модерне и савремене методе рада у привреди. Да се акценат стави на ученичке радионице у склопу школе гдје ће се сваком ученику појединачно моћи пружити адекватна пажња, што није случај у великим погонима гдје ученици у већини случајева обављају практичну наставу (због обима посла).

У Пољопривредној и медицинској школи није формирано Савјетодавно вијеће, али има чврста сарадња са локалном заједницом. У Школском одбору имамо два члана који су представници локалне заједнице.

5.4.2.2. *Опремљеност школских радионица*

Опрема у овој школи је јако стара, ништа се није улагало за унапређење наставе у задњих 15 година у редовној настави коју користи и образовање одраслих. Пракса се обавља за здравство у болници „Свети врачевци“ у Бијељини, а струка Пољопривреда и прерада хране су принуђени да сами траже предузећа гдје би обављали потребан дио вјежби. Потребни су нам опремљени кабинети гдје би се могли одрађивати пракса за струку Пољопривреда и прерада хране. Постоје адекватни простори за ту намјену али нису опремљени.

Пољопривредна и медицинска школа тренутно има уговор са 30 предузећа, гдје укупно 347 ученика похађају практичну наставу. То су ученици другог, трећег и четвртог разреда. Из овога је видљиво да постоји сарадња школе и предузећа за извођење практичне наставе.

5.4.2.3. *Процјена кадровских капацитета за извођење практичне наставе*

За организацију практичне наставе за постојеће занимање ангажовано је 16 професора, већином инжињера. Такође ангажовано је 5 координатор за практичну наставу у предузећима.

5.4.2.4. *Образовање одраслих*

У пољопривредној и медицинској школи проводи се 5 обука а то су: пољопривредни техничар, медицински техничар, фармацеутски техничар, пекар и месар. Сви програми су одобрени од стране Завода за образовање одраслих. Програми трају 8 мјесеци (пекар и месар), односно 14 мјесеци (остали програми). Тренутно има 48 полазника и сви се налазе на смјеру Медицински техничар. Док број одраслих полазника који су прошли ове обуке је 215.

5.4.3. Средња стручна школа Јања

5.4.3.1. Наставни план и програм (НПП)

У ЈУ Средња стручна школа тренутно се школује 335 ученика од првог до четвртог разреда у оквиру 17 одјељења.

Средња стручна школа Јања, Карађорђева 250. Јања															
Геодезија и грађевинарство															
Архитектонски техничар	I V	1	26	1	2 6	1	1 6	1	1 7			3	59		
Грађевински техничар	I V									1	1 6	1	16	1	16
Економија, право и трговина															
Трговачки техничар	I V	1	26	1	2 6	0, 5	1 2	1	1 8	1	1 7	3,5	73	1	17
Економски техничар	I V	1	26	1	2 4	0, 5	1 2	1	1 9	1	2 1	3,5	76	1	21
Трговац	II I	1	26	1	2 0							1	20		
Угоститељство и туризам															
Кулинарски техничар	I V					1	1 6					1	16		
Угоститељско кулинарски техничар	I V							1	1 8			1	18		
Туристички техничар	I V									1	2 3	1	23	1	23
Кувар	II I					1	1 6	1	1 8			2	34		
СВЕГА ОДЈЕЉЕЊА И УЧЕНИКА У ШКОЛИ		4	10 4	4	9 6	4	7 2	5	9 0	4	7 7	17	33 5	4	77

Табела 40. Преглед броја ученика у Средњој стручној школи Јања⁵

Укупно у 17 одјељења, наставу похађа 335 ученика. Највише проблема око уписа имали су за занимањима трећег степена, посебно у струци геодезије и грађевинарство-зидар, тесар и керамичар. У наредном периоду планирају се да уведе ново занимање конобар (ово занимање се налази у постојећој номенклатури).

⁵ Школска година 2015/2016. година

Школа нема Савјетодавно вијеће. У изради НПП нису учествовали родитељи, као ни наставници. Представници ове школе сматрају да НПП углавном није модеран, савремен и прилагођен потребама локалне привреде, као ни да углавном није садржај резултата потражње/захтјева за постојећим односно будућим занимањим. Расположива школска опрема, радионице и лабораторије углавном су усклађене са НПП-ом. НПП покривен је стручним уџбеницима, одобреном литературом и наставним материјалом.

5.4.3.2. Извођење практичне наставе

Укупно 51 ученика обавља практичну наставу у 29 предузећа. Школа има радионицу/лабораторију за практичну наставу али углавном нема довољно радионица односно лабораторија за практичну наставу за свако занимање. У струци економија, право и трговина практична настава је организована кроз виртуална предузећа којих има четири, а у струци геодезија и грађевинарство ученици имају само 2 часа праксе и она се одвија у кабинету информатике гдје ученици раде на програмима као што су архикед или аутокед.

5.4.3.3. Опремљеност школских радионица

Потребну опрему за практичну наставу за струку Економије, право и трговиан, за виртуална предузећа, добили смо од организације Култур контакт и Норвешке амбасаде. Будући да су у задње три године у струци Угоститељство и туризам увели два нова занимања, куваре и кулинарске техничаре, за које у школи нема одговарајућег кабинета за практичну наставу, потребне би било опремити.

5.4.3.4. Пројена кадровских капацитета за извођење практичне наставе

Трендове пратимо тако што су професори практичне наставе, похађао семинар-обуку за рад у предузећима за вјежбу. Ученици учествују на сајмовима предузећа за вјежбу. За организацију практичне наставе за постојеће занимање ангажовано је 7 професора, већином дипломирани економисти. Наставницима стручних предмета потребне су обуке за рад у предузећу за вјежбу.

5.4.3.5. Образовање одраслих

У овој школи не спроводи се образовање одраслих.

5.4.4. ЈУ СШЦ „Михајло Петровић Алас“ Угљевик

5.4.4.1. Наставни план и програм (НПП)

У ЈУ Средња стручна школа тренутно се школује 481 ученика од првог до четвртог разреда у оквиру 22 одјељења.

Школују се следећа четворогодишња занимања:

- гимназија
- техничар електроенергетике
- техничар рачунарства
- машински техничар за моторе и моторна возила
- машински техничар

- банкарски техничар
- економски техничар
- пословно-правни техничар

Школују се следећа трогодишња занимања:

- бравар и
- варилац.

Највише проблема око уписа имали су за занимањима трећег степена, посебно у струци бравар.

У наредном периоду планирају се да уведе ново занимање машински техничар за компјутерско конструисање.

Школа нема Савјетодавно вијеће. У изради НПП нису учествовали родитељи, као ни наставници. Представници ове школе сматрају да НПП углавном модеран, савремен и прилагођен потребама локалне привреде, као и да углавном је садржај резултата потражње/захтјева за постојећим односно будућим занимањим. Расположива школска опрема, радионице и лабораторије углавном су усклађене са НПП-ом. НПП углавном није покривен стручним уџбеницима, одобреном литературом и наставним материјалом.

5.4.4.2. Извођење практичне наставе

Укупно 23 ученика обавља практичну наставу у у РиТЕ Угљевик. Школа има радионицу/лабараторију за практичну наставу и углавном има довољно радионица односно лабораторија за практичну наставу за свако занимање.

5.4.4.3. Опремљеност школских радионица

Да би осигурали потребну опрему за практичну наставу углавном сарађујемо са локалном заједницом.

5.4.4.4. Пројена кадровских капацитета за извођење практичне наставе

За организацију практичне наставе за постојеће занимање ангажовано је 12 професора, већином дипломирани економисти као и дипломирани инжињери машинства. Ангажован је и један професор који кординира извођење практичне наставе

5.4.4.5. Образовање одраслих

У овој школи не проводи се образовање одраслих.

5.4.5. ЈУ СШЦ „Вук Караџић“ Лопаре

5.4.5.1. Наставни план и програм (НПП)

У ЈУ Средња стручна школа „Вук Караџић“ Лопаре тренутно се школује 209 ученика од првог до четвртог разреда у оквиру 12 одјељења.

Школују се следећа четворогодишња занимања:

- економски техничар
- банкарски техничар
- пословно-правни техничар
- техничар рачунарства

Школују се следећа трогодишња занимања:

-аутомеханичар.

Највише проблема око уписа имали су за занимањима трећег степена као што су аутомеханичари и бравари, али и са машинским техничаром.

У наредном периоду планирају се да уведе ново занимања трговац и заваривач.

Школа нема Савјетодавно вијеће. У изради НПП нису учествовали родитељи, као ни наставници. Представници ове школе сматрају да НПП углавном није модеран, савремен и прилагођен потребама локалне привреде, као ни да углавном није садржај резултата потражње/захтјева за постојећим односно будућим занимањим. Расположена школска опрема, радионице и лабораторије углавном су усклађене са НПП-ом. НПП покривен је стручним уџбеницима, одобреном литературом и наставним материјалом.

5.4.5.2. Извођење практичне наставе

Укупно 51 ученика обавља практичну наставу у 29 предузећа. Школа има радионицу/лабораторију за практичну наставу али углавном нема довољно радионица односно лабораторија за практичну наставу за свако занимање. У струци економија, право и трговина практична настава је организована кроз виртуална предузећа којих има четири, а у струци геодезија и грађевинарство ученици имају само 2 часа праксе и она се одвија у кабинету информатике гдје ученици раде на програмима као што су архикед или аутокед.

5.4.5.3. Опремљеност школских радионица

Потребну опрему за практичну наставу за струку Економије, право и трговина, за виртуална предузећа, добили смо од организације Култур контакт и Норвешке амбасаде. Будући да су у задње три године у струци Угоститељство и туризам увели два нова занимања, куваре и кулинарске техничаре, за које у школи нема одговарајућег кабинета за практичну наставу, потребне би било опремити.

5.4.5.4. Пројена кадровских капацитета за извођење практичне наставе

Трендове пратимо тако што су професори практичне наставе, похађају семинар-обуку за рад у предузећима за вјежбу. Ученици учествују на сајмовима предузећа за вјежбу. За организацију практичне наставе за постојеће занимање ангажовано је 7 професора, већином дипломирани економисти. Наставницима стручних предмета потребне су обуке за рад у предузећу за вјежбу.

5.4.5.5. Образовање одраслих

У овој школи не проводи се образовање одраслих.

6. ФОКУС ГРУПЕ

У оквиру Пројекта „СОТОН“ одржане су сљедеће фокус групе:

- ✚ **4 Фокус групе за ученике завршних разреда основних школа** на Сајму средњих школа и занимања „Изабери школу-Изабери занимање“ (**4 фокус групе** по 20 ученика) на којима је ученицима био подјељен упитник у вези са будућим плановима, жељама за упис у средњу школу и ставом о средње стручном образовању. Сајам је посетило око 800 ученика основних школа из града Бијељина. Од 800 ученика фокус групама је било обухваћено 87 ученика (10,8%). Од тих 87 ученика 18 (20,6%) је изјавило да планира да упише неку од средњих стручних школа и то сљедећа занимања: **ауто-електричар, фризер, бравар и варилац**. Стручни профили ауто-електричар и фризер не постоје ни у једној школи у регији Бијељина.
- ✚ **Фокус група за директоре средњих стручних школа и координаторе за практичну наставу**, која је одржана 15.03.2016. године у великој сали Градске управе. На Фокус групи су присуствовали сви директори средњих стручних школа регије Бијељина заједно са координаторима за практичну наставу. На Фокус групи су презентовани резултати истраживања о капацитетима средњих стручних школа са посебним освртом на образовање одраслих као и резултати истраживања о привреди у регији Бијељина.
- ✚ **Фокус група „Привреда и средње стручне школе“**, која је одржана 18.03.2016. године у великој сали Градске управе Града Бијељина. На овој Фокус групи су присуствовали представници привреде, директори средњих стручних школа, представници Републичке агенције за развој малих и средњих предузећа Бањалука, представник НВО „Омладински комуникативни центар“ Бањалука, предсједник ЗП Удружења „Предузетник“ Бијељина као и представници Градске управе Града Бијељина и општина Лопаре и Угљевик. Ова Фокус група је на прави начин повезала све представнике релевантних институција и организација. Директор Техничке школе „Михајло Пупин“ је на основу истраживања у овом Пројекту покренуо иницијативу за отварање новог стручног профила „столар“ у оквиру школе што је један од највећих резултата овог Пројекта. Истраживање је показало да на подручју града Бијељина постоји 19 привредних субјеката, која се баве дрвопрерадом а ниједан стручни профил за област дрвопрераде у средњим стручним школама. Од тих 19 фирми 3 фирме запошљавају по око 150 радника. Школа је прије ове фокус групе већ потписала уговоре са неколико фирми за 28 ученика за извођење практичне наставе, што је био предуслов за слање иницијативе за покретање новог стручног профила Министарству просвјете и културе Републике Српске. Након завршетка Пројекта радиће се на промоцији дефицитарних занимања, која су проистекла као резултата истраживања тржишта рада са фокусом на дрвопрераду.

7. ЗАКЉУЧАК:

Након разговора са анкетираним фирмама представници Одсјека за ЛЕР и ЕИ Градске управе Града Бијељина закључили су да су кључни проблеми у свим фирмама углавном исти. Мањак квалификоване и искусне радне снаге. Средње школе не прате тржиште рада и образују „непотребну“ радну снагу а стручни профили, коју су често најдефицитарнији неријетко и не постоје у средњим стручним школама. Опрема за практичну наставу, која се користи у школама је стара и не може да прати модерну опрему и технологије, које се користе на радном мјесту у фирмама. Ученици су недовољни мотивисани за упис средњих стручних школа јер постоји предрасуда да те школе уписију само лоши ђаци, који ништа друго нису могли да упишу. Проблем треба рјешавати системски и у рјешавању проблема координација и комуникација између школа, фирми, локалне самоуправе, Министарства просвјете и културе РС, Педагошког завода РС мора бити побољшана и подигнута на један виши ниво.

Привреда је недовољно упозната са образовањем одраслих, преквалификацијом и доквалификацијом. У већини предузећа стручно усавршавање запослених се чешће спроводи интерно, уз помоћ постојећих стручних и квалификованих радника.

Кључна одредница свакако је развој људског капитала, тј. знања, стручности и способности свих запослених. Тренутно не постоји обезбијеђен систем квалитета у стручном образовању који би се заснивао на анализи захтјева тржишта рада. Евидентан је проблем диспропорционалности између жеља ученика и потреба тржишта рада.

Највећи број средњих школа је неопремљен за струке и занимања, која тренутно образују у својим школама или је дјелимично и неодговарајуће опремљен. Развој стручног образовања и обуке захтијева модернизацију опреме и наставних средстава у стручним школама.

Истраживања, која су спроведена показала су да су локална предузећа, нарочито она која послују у прерађивачким дјелатностима, имају изражене краткорочне и дугорочне потребе за кадровима са одређеним квалификацијама, односно знањима и вјештинама.

Посматрајући укупно исказане потребе, углавном је ријеч о занимањима, односно пословима за чије се обављање траже квалификовани радници који се у процес рада укључују на основу обуке и стеченог искуства на одређеним радним мјестима.